

Nr 4

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande utgifterna för budgetåret 1969/70 inom försvarsdepartementets verksamhetsområde jämte motioner.

(1:a avd.)

Ramberäkningar m. m.

1. **Reglering av pris- och lönestegringar.** Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts i propositionen nr 1, bilaga 6, framlagda förslag (s. 14—16 och 30 i utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 3 januari 1969) och hemställer

att riksdagen godkänner att prisregleringen av försvarsutgifterna fr. o. m. budgetåret 1969/70 sker på grundval av nettoprisindex.

2. **Ramberäkningar för budgetåret 1969/70 m. m.** Kungl. Maj:t har (s. 16—19 och 31) berett riksdagen tillfälle att yttra sig med anledning av vad som anförts i statsrådsprotokollet om ramar för det militära försvaret och civilförsvaret m. m.

I detta sammanhang har utskottet behandlat följande gruppvis sammanställda motionsyrkanden.

Beträffande parlamentarisk försvarskommitté m. m. har utskottet behandlat

dels de likalydande motionerna I: 256 av herr Virgin m. fl. och II: 291 av herr Holmberg m. fl. vari hemställts, såvitt nu är i fråga, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om tillsättande av en parlamentarisk försvarskommitté med de uppgifter som i motionerna angivits,

dels de likalydande motionerna I: 446 av herr Werner och II: 421 av herr Hermansson m. fl. vari hemställts, såvitt nu är i fråga,

att en ny försvarsutredning tillsättes, sammansatt av samtliga i riksdagen representerade partier och av representanter för de viktigaste folkrörelserna samt med deltagande av civila och militära sakkunniga, med uppgift att utreda och framlägga förslag till en ny försvarsordning i enlighet med de riktlinjer som anförts i motionerna,

att den nya försvarsutredningen anmodas slutföra sitt arbete och framlägga förslag inom en tidrymd av två år och

att under denna tid militäranslagen successivt nedskäres så, att de vid periodens slut begränsas till underhåll av nuvarande försvarsorganisation och att i princip inga nyinvesteringar göres såvida icke bindande avtal omöjliggör avbeställning och industriell omdisponering för civil nyttoproduktion.

Beträffande nytt långsiktigt försvarsbeslut m.m. har utskottet behandlat

dels de likalydande motionerna I: 423 av herrar Bengtson och Dahlén och II: 510 av herrar Wedén och Hedlund vari hemställts, såvitt nu är i fråga, att riksdagen måtte uttala att den förutsätter att förberedelserna för nytt försvarsbeslut påbörjas i så god tid att riksdagspartierna beredes tillfälle att som tidigare skett deltaga däri,

dels de likalydande motionerna I: 363 av herr Lindblad och II: 423 av herrar Romanus och Ahlmark vari hemställts

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t uttalar sig för en övergång till rullande försvarsbeslut enligt de riktlinjer som anges i motionerna och

att riksdagen i enlighet härmed hemställer om förslag till treårigt försvarsbeslut, samt riktlinjer för de därpå följande två åren, senast till 1971 års riksdag.

Beträffande ramen för budgetåret 1969/70 har utskottet behandlat

dels de likalydande motionerna I: 256 av herr Virgin m. fl. och II: 291 av herr Holmberg m. fl. om höjning av anslagen för anskaffning av materiel till armén, marinen och flygvapnet vilka yrkanden innebär en uppräkningsramen för det militära försvaret med 150 000 000 kr.,

dels de likalydande motionerna I: 446 av herr Werner och II: 421 av herr Hermansson m. fl. vari hemställts, såvitt nu är i fråga, att redan i 1969/70 års budget en nedskärning göres av utgifterna på försvarshuvudtiteln med 500 000 000 kr. i enlighet med i motionerna angivna principer.

Beträffande utnyttjande av reservationsmedel har utskottet behandlat de likalydande motionerna I: 256 av herr Virgin m. fl. och II: 291 av herr Holmberg m. fl. vari hemställts, såvitt nu är i fråga, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa att Kungl. Maj:t måtte medge att försvarets myndigheter må utnyttja reserverade anslagsmedel på sätt i motionerna angivits.

Motionerna innebär att medlen skall utnyttjas till erforderlig del efter förslag av ÖB för att ytterligare öka handlingsfriheten och förbättra försvareffekten på områden där den inledda nedrustningspolitiken har fått eller väntas få de mest olyckliga verkningarna. Beställningar och åtgärder som kan förbättra sysselsättningen bör eftersträvas.

Utskottet. Beträffande yrkandena om tillsättande snarast av en parlamentarisk försvarskommitté eller en försvarsutredning vill utskottet erinra om att riksdagen 1968 godkände Kungl. Maj:ts förslag till riktlinjer för det militära försvarets och civilförsvarets verksamhet budgetåren 1968/69—1971/72 (prop. 1968:110, SU 122, rskr. 287). Propositionen byggde på de förslag som 1965 års försvarsutredning lämnat och som redovisats i betänkandet »Säkerhetspolitik och försvarsutgifter» (SOU 1968:10).

Försvarsutredningens betänkande och propositionen gav en ingående redovisning av de överväganden som låg till grund för förslagen om den nu gällande fyraårsplanen för försvarets utbyggnad. Planen innebär en sänkt ökningstakt i förhållande till perioden 1958—1966. Försvarsutgifterna i fast penningvärde ökar under perioden med ca en procent per år mot tidigare 2,5 procent. Omkring 8 400 milj. kr. beräknas under perioden för materielinvesteringar och anläggningsarbeten. Detta belopp är av samma storleksordning som för motsvarande ändamål under fyraårsperioden efter 1963 års försvarsbeslut. Någon minskning av försvarsbeställningarna i industrin beräknas inte ske under den aktuella perioden.

I övervägandena bakom förslagen till försvarsbeslutet låg även en bedömning av det internationella läget och riskerna för krig (prop. 1968:110, s. 66 och 67).

Den av fjolårets riksdag antagna ekonomiska ramen för det militära försvaret innebär enligt utskottets mening att vår värnkraft kan vidmakthållas under fyraårsperioden samtidigt som handlingsfrihet erhålles för framtida beslut om försvarets utformning. Materieförnyelsen medför att vår försvarseffekt även i fortsättningen kommer att vara hög. Vårt försvar kan fylla sin fredsbevarande uppgift och vid ett eventuellt angrepp mot vårt land bjuda effektivt motstånd.

De säkerhetspolitiska bedömningar som låg till grund för 1968 års försvarsbeslut är enligt utskottets mening allttjämt hållbara. Försvarsutredningen utgick från att det militärpolitiska läget i Europa under överskådlig tid framåt kommer att präglas av två maktblock med åtminstone delvis motsatta mål. Invasionen i Tjeckoslovakien i augusti 1968 synes ha bromsat de tendenser till uppluckring av militärblocken som tidigare varit märkbara. Det stora flertalet europeiska regeringar torde dock ha tolkat händelseutvecklingen i Tjeckoslovakien som en uppgörelse inom Warszawapakten snarare än som ett förebud om sovjetiska angreppsplaner mot Västeuropa. Den tjeckiska krisen har inte heller följts av någon radikal upprustning i Västeuropa även om vissa beredskapsåtgärder vidtagits. Vissa strävanden till samförstånd mellan supermakterna Förenta staterna och Sovjetunionen har gjort sig märkbara. Situationen i flera utomeuropeiska länder är allttjämt kritisk eller ömtålig men har inte under det gångna året undergått sådana

förändringar att Sveriges säkerhetspolitiska situation kan anses ha blivit väsentligt berörd.

Det bör i detta sammanhang erinras om att fjolårets riksdagsbeslut innehöll ett bemyndigande för Kungl. Maj:t att ta i anspråk anslagsbehållningar utöver anslagsramen vid ändrade utrikespolitiska eller konjunkturpolitiska förutsättningar. Utskottet avser att även för instundande budgetår föreslå riksdagen att lämna Kungl. Maj:t ett dylikt bemyndigande. Någon nedgång i materielbeställningarna förutses som framgår av det föregående inte. Industrins produktionskapacitet i fråga om försvarsmateriel torde därför kunna bibehållas.

Utskottet kan sålunda inte dela den uppfattning beträffande det säkerhetspolitiska läget och vår försvarsförmåga som kommit till uttryck i motionerna I: 256 och II: 291 och kan inte biträda yrkandet om tillsättande av en parlamentarisk försvarskommitté med uppgift att redan till 1969 års höstriktdag ge förslag till inriktning av försvarsplaneringen och till mot denna inriktning svarande anslagsramar.

Motionerna avstyrkes därför såvitt nu är i fråga.

Av det anförda följer även att utskottet avstyrker motionerna I: 446 och II: 421 i vad avser yrkanden om tillsättande av en försvarsutredning med uppdrag att inom två år fullgöra sin uppgift och en successiv nedtrappning under tiden av försvarsanslagen.

Departementschefen lämnade i samband med förslagen till riktlinjer för det militära försvarets och civilförsvarets verksamhet för budgetåren 1968/69 — 1971/72 en kort redovisning av vissa allmänna riktlinjer för den långsiktiga utformningen av krigsmakten (prop. 1968: 110, s. 77—79).

I detta sammanhang anfördes beträffande planeringsramen för tiden efter ett flerårigt försvarsbeslut att som utgångspunkt för planeringen borde gälla att försvarsutgifterna efter utgången av beslutsperioden skulle ligga på samma nivå som under det sista budgetåret i perioden. Alternativa planer borde utgå från denna horisontella nivå. Planeringens nivå och inriktning måste prövas vid den årliga rullningen av planerna (prop. 1968: 110, s. 78). Något förslag till ändrad inriktning har inte lämnats i årets statsverksproposition. Detta förhållande har tagits upp i motionerna I: 256 och II: 291 samt motionerna I: 423 och II: 510.

Enligt vad utskottet under hand inhämtat från försvarsdepartementet är ambitionen att årligen kunna avge en sådan redovisning över den prövning som sker varje år. Tiden efter försvarsbeslutet har emellertid ännu varit alltför kort för att myndigheterna skulle haft möjlighet att lämna underlag för en prövning av det slag som avses. Detta har också omnämnts av överbefälhavaren i skrivelse till Kungl. Maj:t den 30 september 1968. Utskottet utgår från att när tillförlitligt underlag tagits fram av myndigheterna redogörelse kommer att lämnas för resultatet av prövningen av planeringens nivå och inriktning.

Beträffande planeringsnivån under åren 1972—1976 har utskottet erfarit att de militära staberna erhållit uppdrag att utöver den horisontella nivån planera för dels en nivå på plus 50 milj. kr. per år, dels en nivå på minus 25 milj. kr. efter budgetåret 1971/72. Därigenom torde en bättre uppfattning kunna erhållas om vad marginella förändringar innebär.

I årets statsverksproposition har lämnats en redogörelse för ett nytt planeringssystem inom försvaret (bil. 6, s. 26—29). Av redogörelsen framgår bl. a. följande.

I det planeringssystem som är under utveckling införes rullande femåriga *programplaner* för handlandet på kortare sikt. För riksdagen avses varje år redovisas programplaner för krigsmaktens utveckling under följande femårsperiod. Programplanerna utarbetas med utgångspunkt i den befintliga organisationens styrka och svagheter. Till detta läggs de förändringar som behövs för att vidmakthålla en balanserad operativ förmåga under perioden. I det nya planeringssystemet läggs ökad vikt vid långsiktigheten. *Perspektivplaneringen* som bör avse en period av femton år avser att ange de långsiktiga målen och alternativ utveckling i fråga om försvarets omfattning och sammansättning i stort.

Hur den internationella miljön i framtiden kan komma att utvecklas inom politiska, strategiska, militärtekniska och ekonomiska områden analyseras i särskilda *miljöstudier*. Olika alternativa utvecklingar som kan leda till internationella kriser och risk för olika former av angrepp mot vårt land är därvid av intresse. Den utveckling som leder till en situation där ett angrepp mot vårt land framstår som tänkbart, angriparens lönsamhetsbedömning av angreppet och huvuddragen i hans militära anfallsplan beskrivs i ett *angreppsfall*. Valda angreppsfall utgör grunden för *alternativstudier*. Dessa syftar bl. a. till att mot bakgrund av de valda angreppsfallen ange de alternativa utvecklingslinjer som bör hållas öppna för försvaret och dess olika delar.

Resultatet av miljö- och alternativstudierna redovisas i tidigare nämnda *perspektivplaner*.

Ytterligare beslutsunderlag för statsmakternas ställningstagande till särskilt resurskrävande objekt redovisas dessutom i särskilda *systemplaner*.

Perspektivplanerna skall ligga till grund för rullande studie- och forskningsplaner. Genom att följa upp studie- och forskningsverksamheten kan statsmakterna försäkra sig om att tillräckligt beslutsunderlag föreligger vid de beslutspunkter som anges i planerna.

En väsentlig koppling föreligger mellan programplaner och perspektivplaner. Genom programplanen skall perspektivplanens intentioner förverkligas successivt. Det nya planeringssystemet ställer ökade krav på budgetsyste- met. Utvecklingsarbete på en programbudget pågår för närvarande inom försvarsdepartementet. Redogörelse för programbudgeteringen lämnas i statsverkspropositionen (bil. 2, s. 29—67).

För att förbereda övergången till det nya planeringssystemet har enligt vad som framgår av statsverkspropositionen överbefälhavaren och civilförsvarsstyrelsen fått i uppdrag att bedriva studier för beskrivning och urval av angreppsfall som bör ligga till grund för krigsmaktens och civilförsvarets framtida utformning. Överbefälhavaren och civilförsvarsstyrelsen har vidare ålagts att utarbeta en perspektivplan för krigsmaktens resp. civilförsvarets utveckling under åren 1972—1986 (prop. 1969: 1, bil. 6, s. 3).

Utskottet har erfarit att de ekonomiska förutsättningarna vid perspektivplaneringen preliminärt bör varieras inom en studieram som bestämmes med utgångspunkt i en årlig budget om ca 5 000 milj. kr. (prisläge maj 1967) för budgetåret 1971/72. Den övre gränsen förutsättes ligga vid en årlig ökning med 150 milj. kr. från angiven utgångspunkt, den undre vid en årlig minskning med 100 milj. kr. under den tid perspektivplanen omfattar.

Det arbete som sålunda påbörjats är synnerligen omfattande. Resultatet skall redovisas till den 1 mars 1971. Det underlag för en bedömning av försvarets framtida utformning som därmed framtages beräknas bli fullständigare och översiktligare än vad som tidigare varit möjligt att prestera. Beslutsprocessen torde därför kunna bli snabbare.

Det bör i detta sammanhang erinras om att även programbudgetsystemet kommer att ge riksdagen bättre underlag än vad som hittills funnits tillgängligt för bedömning av försvarets anslagsbehov och effektivitet. Av redovisningen för utrednings- och försöksverksamheten rörande programbudgetering i statsverkspropositionen framgår bl. a. att systemet syftar till att underlätta statsmakternas politiska och ekonomiska avvägningar. Riksdagen bör i fortsättningen erhålla ökade möjligheter att ta ställning såväl till marginella utgiftsförändringar som till alternativa målsättningar.

Såvitt nu kan bedömas bör det nya systemet för den långsiktiga planeringen jämte programbudgetsystemet medföra ett förbättrat underlag för beslut om såväl den kortsiktiga som den långsiktiga utformningen av försvaret vilket utskottet finner tillfredsställande.

Beträffande nytt långsiktigt försvarsbeslut har i motionerna I: 423 och II: 510 hemställts om uttalande från riksdagen att den förutsätter att förberedelserna för nytt långsiktigt försvarsbeslut påbörjas i så god tid att riksdagspartierna bereds tillfälle att som tidigare skett delta däri.

Ett planmässigt och intensivt arbete för att ta fram underlag för beslut om försvarets framtida utformning m. m. har redan pågått mer än ett år genom perspektivplanering m. m. enligt vad som redovisats i det föregående.

Utskottet finner det inte önskvärt att former för slutlig beredning av nästa mera långsiktiga försvarsbeslut redan nu läses med preciserade uttalanden.

Yrkandet i motionerna I: 423 och II: 510 i vad avser formerna för ett nytt långsiktigt försvarsbeslut kan utskottet sålunda inte biträda varför motionerna avstyrkes.

Av det anförda framgår även att utskottet inte tillstyrker den form av försvarsbeslut som åsyftas i motionerna I: 363 och II: 423. De nackdelar motionärerna vill undvika torde enligt utskottets mening elimineras genom den planering i olika former som pågår och det programbudgetsystem som är under arbete.

Motionerna I: 363 och II: 423 avstyrkes sålunda.

Beträffande ramen för budgetåret 1969/70 tillstyrker utskottet Kungl. Maj:ts förslag till ramberäkning för det militära försvaret som innebär en anslagsram på 5 135 200 000 kr. och en utgiftsram på 5 295 200 000 kr. Förslaget är ett fullföljande av 1968 års riksdagsbeslut i fråga om verksamheten inom det militära försvaret budgetåren 1968/69—1971/72. Yrkandena i motionerna I: 256 och II: 291 innebär en uppräknig av försvarets kostnadsram med sammanlagt 150 milj. kr. Denna uppräknig kan utskottet inte tillstyrka.

Av det anförda följer att utskottet avstyrker motionerna I: 446 och II: 421, i vad avser yrkandet om en nedskärning av utgifterna på försvarshuvudtiteln med 500 milj. kr.

I fråga om utnyttjande av reservationsmedel innebär Kungl. Maj:ts av utskottet tillstyrkta förslag till ramberäkning en reservationsmedelsförbrukning av 160 milj. kr.

Häri ingår återtagning från budgetåret 1966/67 med 90 milj. kr. och justering med hänsyn till övergång till nettoprisindex med 70 milj. kr. Någon reservationsmedelsförbrukning härutöver förutses icke. Kungl. Maj:t bör dock få ta i anspråk reservationsmedel utöver utgiftsramen om hänsyn till ändrade utrikespolitiska eller konjunkturpolitiska förutsättningar så kräver. Huruvida den ekonomiska ramen härvid skall påverkas torde få prövas med hänsyn till omständigheterna vid tillfället i fråga.

I motionerna I: 256 och II: 291 föreslås att reservationsmedel utöver utgiftsramen skall få tagas i anspråk till erforderlig del efter förslag av överbefälhavaren, för att öka handlingsfriheten och förbättra försvarseffekten. Härvid skall eftersträvas beställningar och åtgärder i övrigt som kan förbättra sysselsättningen.

Utskottet kan inte biträda förslaget. Den av riksdagen godkända ramen innebär en fortsatt utbyggnad i den takt våra samhällsekonomiska resurser medger och i strävan efter största möjliga handlingsfrihet i det långa perspektivet.

Beträffande sysselsättningsstimulerande åtgärder vill utskottet erinra om att Kungl. Maj:t för budgetåret 1969/70 liksom för tidigare år beräknat att 20 milj. kr. utöver försvarets utgiftsram skall få tagas i anspråk för bygg-

nadsarbeten, beställningar av materiel m. m. I all beställningsverksamhet tas enligt vad utskottet erfarit sysselsättningsaspekten i beaktande i så stor utsträckning som det är möjligt med hänsyn till militära, ekonomiska och andra synpunkter. Frågan följes fortlöpande av försvarsdepartementet i samarbete med inrikes- och finansdepartementen.

Motionerna I: 256 och II: 291 avstyrkes sålunda såvitt nu är i fråga.

Utskottet har intet att erinra mot förslaget till anslagskonstruktion beträffande medel för reglering av pris- och lönestegringar. Utöver rambeloppet för det militära försvaret bör i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag beräknas anslag om sammanlagt 339 257 000 kr.

Utskottet tillstyrker den av Kungl. Maj:t beräknade anslagsramen för civilförsvaret för nästa budgetår och har inte något att erinra mot att utöver rambeloppet anvisas medel i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag för vissa totalförsvarsändamål.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen avslår motionerna I: 256 och II: 291 i vad de avser tillsättande av en parlamentarisk försvarskommitté,

2. att riksdagen avslår motionerna I: 446 och II: 421 i vad de avser tillsättande av en försvarsutredning med uppdrag att inom två år fullgöra sitt uppdrag och en successiv nedtrappning under tiden av försvarsanslagen,

3. att riksdagen avslår motionerna I: 423 och II: 510 i vad de avser formerna för nytt långsiktigt försvarsbeslut,

4. att riksdagen avslår motionerna I: 363 och II: 423,

5. att riksdagen med avslag å motionerna I: 256 och II: 291 i vad de innebär en uppräknig av ramen samt motionerna I: 446 och II: 421, de två sistnämnda såvitt nu är i fråga, godkänner Kungl. Maj:ts förslag till ramberäkning för det militära försvaret för budgetåret 1969/70,

6. att riksdagen avslår motionerna I: 256 och II: 291 i vad de avser ianspråktagande av reservationsmedel utöver utgiftsramen för budgetåret 1969/70,

7. att riksdagen godkänner Kungl. Maj:ts förslag till ramberäkning för civilförsvaret för budgetåret 1969/70.

3. **Utgifter för vapenfria tjänstepliktiga.** Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag (s. 19—20 och 31) och hemställer

att riksdagen medger att utgifterna för vapenfria tjänstepliktiga under budgetåret 1969/70 övergångsvis skall belasta fjärde huvudtiteln.

4. **Utnyttjande av äldre anslag.** Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag

(s. 30 och 31) och hemställer

att riksdagen medger att det för budgetåret 1962/63 anvisade reservationsanslaget Utredningar rörande förflyttningar av vissa förband från Järvafältet m. m. och det för budgetåret 1963/64 anvisade reservationsanslaget Materiel för en svensk beredskapsstyrka för FN-tjänst får disponeras även under budgetåret 1969/70.

5. Beredskapsåtgärder. Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag (s. 30 och 31) och hemställer

att riksdagen för budgetåret 1969/70 medger att, om värnpliktiga av beredskapsskäl inkallas till krigsförbandsövning eller beredskapsövning eller av samma skäl andra särskilda åtgärder måste vidtas, följande under riksstatens fjärde huvudtitel uppförda, av riksdagen maximerade anslag, nämligen Armén: Övningar m. m., Underhåll av tygmateriel m. m., Marinen: Övningar m. m., Underhåll av fartyg m. m., Flygvapnet: Övningar m. m., Drift och underhåll av flygmateriel m. m. samt Försvarets radioanstalt: Anskaffning och underhåll av materiel får överskridas enligt Kungl. Maj:ts bestämmande.

DRIFTBUDGETEN

Fjärde huvudtiteln

Försvarsdepartementet m. m.

6. Försvarsdepartementet m. fl. anslag. Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag (punkterna A 1—A 4, s. 32—33) och hemställer

att riksdagen för budgetåret 1969/70 anvisar

1. till *Försvarsdepartementet* ett förslagsanslag av 6 415 000 kr.,
2. till *Vissa nämnder m. m.* ett förslagsanslag av 1 545 000 kr.,
3. till *Kommittéer m. m.* ett reservationsanslag av 2 000 000 kr.,
4. till *Extra utgifter* ett reservationsanslag av 600 000 kr.

Armén

7. Armén: Avlöningar till aktiv personal m. fl. Kungl. Maj:t har (punkt B 2, s. 34—48) dels berett riksdagen tillfälle att yttra sig över vad som anförts i statsrådsprotokollet rörande vissa personal- och driftfrågor vid militära matinträttningar och mässar, dels föreslagit riksdagen att till Armén: Avlöningar till aktiv personal m. fl. för budgetåret 1969/70 anvisa ett förslagsanslag av 427 200 000 kr.

Utskottet. Utredningen om handräckningsvärnpliktiga har avgivit ett delbetänkande rörande vissa personal- och driftfrågor vid militära matinträttningar och mässar. Utskottet delar i likhet med departementschefen utredningens principiella uppfattning att försvarets fredsorganisation inte med stöd av värnpliktslag m. m. bör tillförsäkras arbetskraft för uppgifter av civil natur. Det bör i detta sammanhang erinras om att utskottet redan 1954 i princip uttalade sig mot kommendering av värnpliktig personal till tjänstgöring vid mässar av olika slag (SU 1954: 104, rskr. 253). Civil arbetskraft bör i princip anställas för de göromål som f. n. utförs av värnpliktiga vid matinträttningar, mässar och marketenterier. Hänsyn måste dock, som utredningen påpekat, tas till att geografiska eller andra förhållanden kan göra det nära nog uteslutet att anskaffa civil personal i vissa fall.

Mot anslagsberäkningen eller förslagen i övrigt under anslaget finns intet att erinra.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört rörande vissa personal- och driftfrågor vid militära matinträttningar och mässar,

2. att riksdagen till *Armén: Avlöningar till aktiv personal m. fl.* för budgetåret 1969/70 anvisar ett förslagsanslag av 427 200 000 kr.

8. **Armén: Avlöningar m. m. till värnpliktiga m. fl. anslag.** Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag (punkterna B 3—B 15, s. 48—57) och hemställer att riksdagen för budgetåret 1969/70 anvisar

1. till *Armén: Avlöningar m. m. till värnpliktiga* ett förslagsanslag av 111 700 000 kr.,

2. till *Armén: Sjukvård m. m.* ett förslagsanslag av 13 700 000 kr.,

3. till *Armén: Reseersättningar m. m.* ett förslagsanslag av 16 700 000 kr.,

4. till *Armén: Rekryteringskostnader* ett reservationsanslag av 435 000 kr.,

5. till *Armén: Bränsle m. m.* ett förslagsanslag av 21 300 000 kr.,

6. till *Armén: Renhållning* ett förslagsanslag av 8 170 000 kr.,

7. till *Armén: Telefon m. m.* ett förslagsanslag av 3 530 000 kr.,

8. till *Armén: Tvätt* ett förslagsanslag av 6 205 000 kr.,

9. till *Armén: Övriga expenser m. m.* ett förslagsanslag av 3 045 000 kr.,

10. till *Armén: Mathållning* ett förslagsanslag av 54 000 000 kr.,

11. till *Armén: Furagering* ett förslagsanslag av 890 000 kr.,

12. till *Armén: Övningar m. m.* ett reservationsanslag av 74 500 000 kr.,

13. till *Armén: Förhyrning av motorfordon m. m.* ett förslagsanslag av 10 700 000 kr.

9. **Armén: Beklädnad m. m.** Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag (punkt B 16, s. 57—59) och hemställer

1. att riksdagen till *Armén: Beklädnad m. m.* för budgetåret 1969/70 anvisar ett reservationsanslag av 63 700 000 kr.,

2. att riksdagen bemyndigar Kungl. Maj:t att medge att utöver anslaget beställningar av beklädnadsmateriel får läggas ut inom en kostnadsram av 20 000 000 kr.

10. **Armén: Inventarier m. m. med flera anslag.** Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag (punkterna B 17—B 26, s. 59—66) och hemställer

att riksdagen för budgetåret 1969/70 anvisar

1. till *Armén: Inventarier m. m.* ett reservationsanslag av 15 900 000 kr.,
2. till *Armén: Sjukvårdsmateriel* ett reservationsanslag av 8 160 000 kr.,
3. till *Armén: Ökning av drivmedelslagringen* ett reservationsanslag av 1 000 kr.,
4. till *Armén: Drivmedelsutrustning* ett reservationsanslag av 4 480 000 kr.,
5. till *Armén: Drivmedelsförråd m. m.* ett förslagsanslag av 1 660 000 kr.,
6. till *Armén: Remontering* ett reservationsanslag av 250 000 kr.,
7. till *Armén: Uttagning av hästar* ett förslagsanslag av 65 000 kr.,
8. till *Armén: Veterinärvård* ett reservationsanslag av 90 000 kr.,
9. till *Armén: Hundväsendet* ett reservationsanslag av 60 000 kr.,
10. till *Armén: Förband med särskild budget* ett förslagsanslag av 87 000 000 kr.

11. *Anskaffning av tygmateriel m. m.* Kungl. Maj:t har (punkt B 27, s. 66—67) föreslagit riksdagen att dels bemyndiga Kungl. Maj:t att medge att beställningar av tygmateriel m. m. får läggas ut inom en kostnadsram av 500 000 000 kr., dels till *Anskaffning av tygmateriel m. m.* för budgetåret 1969/70 anvisa ett reservationsanslag av 508 000 000 kr.

Anslaget är i gällande riksstat uppfört med 493 058 000 kr.

I de likalydande motionerna I: 256 av herr Virgin m. fl. och II: 291 av herr Holmberg m. fl. har hemställts, såvitt nu är i fråga, att riksdagen måtte besluta att höja anslaget till *Armén: Anskaffning av tygmateriel m. m.* till 558 000 000 kr.

Utskottet. Anslaget bör i enlighet med departementschefens förslag uppföras med 508 milj. kr. Härigenom kan materielförnyelse och kompletteringar genomföras i enlighet med 1968 års försvarsbeslut. Opåräknade förstärkningsbehov kan tillgodoses genom reservationsmedel. Beställningsmyndiganden bör medges i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag.

Av det anförda följer att yrkandet i motionerna I: 256 och II: 291 avstyrkes såvitt nu är i fråga.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen bemyndigar Kungl. Maj:t att medge att

beställningar av tygmateriel m. m. får läggas ut inom en kostnadsram av 500 000 000 kr.,

2. att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 256 och II: 291, nämnda motioner såvitt nu är i fråga, till *Anskaffning av tygmateriel m. m.* för budgetåret 1969/70 anvisar ett reservationsanslag av 508 000 000 kr.

12. **Underhåll av tygmateriel m. m. med flera anslag.** Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag (punkterna B 28—B 31, s. 68—70) och hemställer

att riksdagen för budgetåret 1969/70 anvisar

1. till *Underhåll av tygmateriel m. m.* ett reservationsanslag av 87 900 000 kr.,

2. till *Uttagning av motorfordon och motorredskap* ett förslagsanslag av 115 000 kr.,

3. till *Hemvärnet: Förvaltningskostnader* ett förslagsanslag av 3 015 000 kr.,

4. till *Hemvärnet: Övningar* ett reservationsanslag av 4 710 000 kr.

13. **Hemvärnet: Intendenturmateriel m. m.** Kungl. Maj:t har (punkt B 32, s. 70—71) föreslagit riksdagen att till Hemvärnet: Intendenturmateriel m. m. för budgetåret 1969/70 anvisa ett reservationsanslag av 2 000 000 kr.

I motionen II: 504 av herr Oskarson m. fl. har hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t bemyndigar Kungl. Maj:t att utöver anslaget under budgetåret 1969/70 för hemvärnets räkning beställa regnkappor till ett belopp av 200 000 kr. och uniform m/60 till ett belopp av 600 000 kr.

Utskottet delar den positiva bedömning av hemvärnet som kommer till uttryck i motionen II: 504 och anser att dess betydelse inte minst ur kuppförsvarssynpunkt är stort. Det är därför av stor vikt att hemvärnet förses med ändamålsenlig och så modern utrustning och beväpning som möjligt. Trivselsynpunkter bör därvid givetvis också tillmätas betydelse. En fortgående strävan att förbättra utrustningen och höja effektiviteten har, som även framgår av motionen, präglat verksamheten.

Enligt vad som under hand erfarits från departementet har det vid avvägningen mellan olika behov inom hemvärnet ansetts mest angeläget att förbättra beväpningen och i största möjliga utsträckning fortsätta anskaffningen av fältuniformer. Utskottet anser inte att vägande skäl kan anföras mot denna prioritering och vill i detta sammanhang erinra om den restriktivitet som visas när det gäller anskaffning av uniform m/68 till armén och kustartilleriet.

Utskottet finner det dock angeläget att anskaffningen av regnkappor till hemvärnet påbörjas så snart som möjligt. Det bör ankomma på Kungl. Maj:t att pröva möjligheterna till sådan anskaffning. Vad utskottet anfört bör ges. Kungl. Maj:t till känna. Yrkandet i motionen II: 504 kan utskottet inte biträda.

Kungl. Maj:ts förslag till medelsanvisning har inte givit utskottet anledning till erinran.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen i anledning av motionen II: 504 som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört angående anskaffning av regnkappor,

2. att riksdagen till *Hemvärnet: Intendenturmateriel m. m.* för budgetåret 1969/70 anvisar ett reservationsanslag av 2 000 000 kr.

14. **Hemvärnet: Tygmateriel m. m.** Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag (punkt B 33, s. 71—72) och hemställer

att riksdagen till *Hemvärnet: Tygmateriel m. m.* för budgetåret 1969/70 anvisar ett reservationsanslag av 7 060 000 kr.

Marinen

15. **Marinen: Avlöningar till aktiv personal m. fl. jämte andra anslag.** Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag (punkterna C 2—C 13, s. 73—82) och hemställer

att riksdagen för budgetåret 1969/70 anvisar

1. till *Marinen: Avlöningar till aktiv personal m. fl.* ett förslagsanslag av 150 500 000 kr.,

2. till *Marinen: Avlöningar m. m. till värnpliktiga* ett förslagsanslag av 17 190 000 kr.,

3. till *Marinen: Sjukvård m. m.* ett förslagsanslag av 2 580 000 kr.,

4. till *Marinen: Reseersättningar m. m.* ett förslagsanslag av 4 570 000 kr.,

5. till *Marinen: Rekryteringskostnader* ett reservationsanslag av 390 000 kr.,

6. till *Marinen: Bränsle m. m.* ett förslagsanslag av 7 370 000 kr.,

7. till *Marinen: Renhållning* ett förslagsanslag av 3 010 000 kr.,

8. till *Marinen: Telefon m. m.* ett förslagsanslag av 2 100 000 kr.,

9. till *Marinen: Tvätt* ett förslagsanslag av 1 365 000 kr.,

10. till *Marinen: Övriga expenser m. m.* ett förslagsanslag av 1 540 000 kr.,

11. till *Marinen: Mathållning* ett förslagsanslag av 15 550 000 kr.,

12. till *Marinen: Övningar m. m.* ett reservationsanslag av 27 600 000 kr.

16. **Marinen: Beklädnad m. m.** Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag (punkt C 14, s. 82—83) och hemställer

1. att riksdagen till *Marinen: Beklädnad m. m.* för budgetåret 1969/70 anvisar ett reservationsanslag av 8 210 000 kr.,

2. att riksdagen bemyndigar Kungl. Maj:t att medge att utöver anslaget beställningar av beklädnadsmateriel för den löpande verksamheten får läggas ut inom en kostnadsram av 5 000 000 kr.

17. **Marinen: Inventarier m. m. med flera anslag.** Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag (punkterna C 15—C 22, s. 83—88) och hemställer

att riksdagen för budgetåret 1969/70 anvisar

1. till *Marinen: Inventarier m. m.* ett reservationsanslag av 3 285 000 kr.,

2. till *Marinen: Sjukvårdsmateriel* ett reservationsanslag av 2 000 000 kr.,

3. till *Marinen: Ökning av drivmedelslagringen* ett reservationsanslag av 1 000 kr.,

4. till *Marinen: Drivmedelsutrustning* ett reservationsanslag av 470 000 kr.,

5. till *Marinen: Drivmedelsförråd m. m.* ett förslagsanslag av 345 000 kr.,

6. till *Marinen: Materialförråd m. m.* ett förslagsanslag av 210 000 kr.,

7. till *Marinen: Hundbevakningstjänsten* ett reservationsanslag av 10 000 kr.,

8. till *Marinen: Förband med särskild budget* ett förslagsanslag av 63 700 000 kr.

18. **Anskaffning av fartygsmateriel m. m.** Kungl. Maj:t har (punkt C 23, s. 88—91) föreslagit riksdagen att dels bemyndiga Kungl. Maj:t att medge att beställningar av fartygsmateriel m. m. får läggas ut inom en kostnadsram av 355 000 000 kr., dels till Anskaffning av fartygsmateriel m. m. för budgetåret 1969/70 anvisa ett reservationsanslag av 197 300 000 kr.

Anslaget är i gällande riksstat uppfört med 245 550 000 kr.

I de likalydande motionerna I: 256 av herr Virgin m. fl. och II: 291 av herr

Holmberg m. fl. har hemställts, såvitt nu är i fråga, att riksdagen måtte besluta att höja anslaget till Marinen: Anskaffning av fartygsmateriel m. m. till 247 300 000 kr.

Utskottet. Anslaget bör i enlighet med departementschefens förslag uppföras med 197,3 milj. kr. Härigenom kan materielförnyelse och kompletteringar genomföras i enlighet med 1968 års försvarsbeslut. Opåräknade förstärkningsbehov kan tillgodoses genom reservationsmedel och beredskapsmedel. Beställningsbemyndiganden bör medges i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag. Av det anförda framgår att yrkandet i motionerna I: 256 och II: 291 avstyrkes såvitt nu är i fråga.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen bemyndigar Kungl. Maj:t att medge att beställningar av fartygsmateriel m. m. får läggas ut inom en kostnadsram av 355 000 000 kr.,

2. att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 256 och II: 291, nämnda motioner såvitt nu är i fråga, till *Anskaffning av fartygsmateriel m. m.* för budgetåret 1969/70 anvisar ett reservationsanslag av 197 300 000 kr.

19. Underhåll av fartyg m. m. med flera anslag. Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag (punkterna C 24—C 26, s. 91—93) och hemställer

att riksdagen för budgetåret 1969/70 anvisar

1. till *Underhåll av fartyg m. m.* ett reservationsanslag av 77 100 000 kr.,

2. till *Anskaffning av vissa maskiner m. m.* ett reservationsanslag av 700 000 kr.,

3. till *Bidrag till sjövärnsskåren* ett reservationsanslag av 665 000 kr.

Flygvapnet

20. Flygvapnet: Avlöningar m. m. till värnpliktiga m. fl. anslag. Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag (punkterna D 3—D 14, s. 94—102) och hemställer

att riksdagen för budgetåret 1969/70 anvisar

1. till *Flygvapnet: Avlöningar m. m. till värnpliktiga* ett förslagsanslag av 15 070 000 kr.,

2. till *Flygvapnet: Tjänstepremier m. m.* ett förslagsanslag av 2 500 000 kr.,

3. till *Flygvapnet: Sjukvård m. m.* ett förslagsanslag av 2 190 000 kr.,

4. till *Flygvapnet: Reseersättningar m. m.* ett förslagsan-

slag av 10 300 000 kr.,

5. till *Flygvapnet: Rekryteringskostnader* ett reservationsanslag av 450 000 kr.,

6. till *Flygvapnet: Bränsle m. m.* ett förslagsanslag av 9 850 000 kr.,

7. till *Flygvapnet: Renhållning* ett förslagsanslag av 4 250 000 kr.,

8. till *Flygvapnet: Telefon m. m.* ett förslagsanslag av 6 400 000 kr.,

9. till *Flygvapnet: Tvätt* ett förslagsanslag av 1 610 000 kr.,

10. till *Flygvapnet: Övriga expenser m. m.* ett förslagsanslag av 1 800 000 kr.,

11. till *Flygvapnet: Mathållning* ett förslagsanslag av 10 350 000 kr.,

12. till *Flygvapnet: Övningar m. m.* ett reservationsanslag av 18 050 000 kr.

21. **Flygvapnet: Beklädnad m. m.** Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag (punkt D 15, s. 102—103) och hemställer

1. att riksdagen till *Flygvapnet: Beklädnad m. m.* för budgetåret 1969/70 anvisar ett reservationsanslag av 11 400 000 kr.,

2. att riksdagen bemyndigar Kungl. Maj:t att medge att utöver anslaget beställningar av beklädnadsmateriel får läggas ut inom en kostnadsram av 5 000 000 kr.

22. **Flygvapnet: Inventarier m. m. med flera anslag.** Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag (punkterna D 16—D 22, s. 103—108) och hemställer

att riksdagen för budgetåret 1969/70 anvisar

1. till *Flygvapnet: Inventarier m. m.* ett reservationsanslag av 3 330 000 kr.,

2. till *Flygvapnet: Sjukvårdsmateriel* ett reservationsanslag av 765 000 kr.,

3. till *Flygvapnet: Ökning av drivmedelslagringen* ett reservationsanslag av 1 000 kr.,

4. till *Flygvapnet: Drivmedelsutrustning* ett reservationsanslag av 1 800 000 kr.,

5. till *Flygvapnet: Drivmedelsförråd m. m.* ett förslagsanslag av 5 670 000 kr.,

6. till *Flygvapnet: Hundbevakningstjänsten* ett reservationsanslag av 70 000 kr.,

7. till *Flygvapnet: Förband med särskild budget* ett förslagsanslag av 79 500 000 kr.

23. **Drift och underhåll av flygmateriel m. m.. Understöd åt segelflygverksamhet m. m.** Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag (punkterna D 24—D 25, s. 108—110) och hemställer

att riksdagen för budgetåret 1969/70 anvisar

1. till *Drift och underhåll av flygmateriel m. m.* ett reservationsanslag av 243 400 000 kr.,

2. till *Understöd åt segelflygverksamhet m. m.* ett reservationsanslag av 420 000 kr.

Gemensamma staber m. m.

24. **Försvarsstaben: Förvaltningskostnader m. fl. anslag.** Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag (punkterna E 1—E 4, E 6 och E 8—E 10, s. 111—118) och hemställer

att riksdagen för budgetåret 1969/70 anvisar

1. till *Försvarsstaben: Förvaltningskostnader* ett förslagsanslag av 20 200 000 kr.,

2. till *Försvarsstaben: Särskilda förvaltningskostnader* ett förslagsanslag av 7 075 000 kr.,

3. till *Försvarsstaben: Övningar* ett reservationsanslag av 530 000 kr.,

4. till *Försvarsstaben: Vissa bostadskostnadsersättningar* ett förslagsanslag av 620 000 kr.,

5. till *Militärområdesstaber: Övningar* ett reservationsanslag av 700 000 kr.,

6. till *Militärområdenas byggnadskontor: Avlöningar* ett förslagsanslag av 7 845 000 kr.,

7. till *Militärområdenas intendenturförvaltningar: Avlöningar* ett förslagsanslag av 7 500 000 kr.,

8. till *Militärområdenas tygförvaltningar: Avlöningar* ett förslagsanslag av 16 000 000 kr.

Centrala förvaltningsmyndigheter m. m.

25. **Fortifikationsförvaltningen. Försvarets materielverk.** Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag (punkterna F 3—F 4, s. 119—124) och hemställer

att riksdagen för budgetåret 1969/70 anvisar

1. till *Fortifikationsförvaltningen* ett förslagsanslag av 14 035 000 kr.,

2. till *Försvarets materielverk* ett förslagsanslag av 152 000 000 kr.

Institutioner m. m.

26. **Försvarets forskningsanstalt: Förvaltningskostnader.** Försvarets forskningsanstalt: **Forskningsverksamhet.** Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag (punkterna G 1—G 2, s. 125—128) och hemställer

1. att riksdagen till *Försvarets forskningsanstalt: Förvaltningskostnader* för budgetåret 1969/70 anvisar ett förslagsanslag av 30 300 000 kr.,

2. att riksdagen till *Försvarets forskningsanstalt: Forskningsverksamhet* för budgetåret 1969/70 anvisar ett reservationsanslag av 49 000 000 kr.,

3. att riksdagen bemyndigar Kungl. Maj:t att medge att utöver anslaget får läggas ut beställningar av materiel för försvarets forskningsanstalts verksamhet inom en kostnadsram av 6 000 000 kr.

27. **Försvarets radioanstalt: Förvaltningskostnader m. fl. anslag.** Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag (punkterna G 3—G 12, s. 128—135) och hemställer

att riksdagen för budgetåret 1969/70 anvisar

1. till *Försvarets radioanstalt: Förvaltningskostnader* ett förslagsanslag av 28 600 000 kr.,

2. till *Försvarets radioanstalt: Anskaffning och underhåll av materiel* ett reservationsanslag av 8 000 000 kr.,

3. till *Krigsarkivet: Förvaltningskostnader* ett förslagsanslag av 1 276 000 kr.,

4. till *Krigsarkivet: Samlingars konservering m. m.* ett reservationsanslag av 10 000 kr.,

5. till *Krigsarkivet: Inredning av vissa arkivaliemagasin* ett reservationsanslag av 21 000 kr.,

6. till *Armémuseum: Förvaltningskostnader* ett förslagsanslag av 975 000 kr.,

7. till *Armémuseum: Samlingars konservering m. m.* ett reservationsanslag av 34 000 kr.,

8. till *Marinmuseet och modellkammaren i Karlskrona: Förvaltningskostnader* ett förslagsanslag av 202 000 kr.,

9. till *Marinmuseet och modellkammaren i Karlskrona: Samlingars konservering m. m.* ett reservationsanslag av 30 000 kr.,

10. till *Militärpsykologiska institutet* ett förslagsanslag av 1 530 000 kr.

28. *Värnpliktsverket*. Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag (punkt G 13, s. 135—139) och hemställer

att riksdagen

1. beslutar att tre regionala inskrivnings- och personalredovisningsenheter, benämnda Södra värnpliktskontoret, Östra värnpliktskontoret och Norra värnpliktskontoret, skall inrättas den 1 juli 1969,

2. bemyndigar Kungl. Maj:t att vidta de övergångsåtgärder som behövs för att genomföra förslaget,

3. till *Värnpliktsverket* för budgetåret 1969/70 anvisar ett förslagsanslag av 11 488 000 kr.

29. *Militärapoteket m. fl. anslag*. Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag (punkterna G 14—G 24, s. 139—152) och hemställer

att riksdagen för budgetåret 1969/70 anvisar

1. till *Militärapoteket* ett förslagsanslag av 625 000 kr.,

2. till *Försvarets sjukvårdsförråd* ett förslagsanslag av 1 375 000 kr.,

3. till *Försvarets tandvård* ett förslagsanslag av 3 960 000 kr.,

4. till *Militärmedicinska undersökningscentralen* ett förslagsanslag av 200 000 kr.,

5. till *Militärmusiken: Förvaltningskostnader* ett förslagsanslag av 17 200 000 kr.,

6. till *Militärmusiken: Materiel* ett reservationsanslag av 300 000 kr.,

7. till *Försvarets intendenturkår: Förvaltningskostnader* ett förslagsanslag av 2 080 000 kr.,

8. till *Försvarets intendenturkår: Övningar* ett reservationsanslag av 175 000 kr.,

9. till *Försvarets personalvård: Förvaltningskostnader* ett förslagsanslag av 3 570 000 kr.,

10. till *Försvarets personalvård: Fritidsverksamhet m. m.* ett reservationsanslag av 2 000 000 kr.,

11. till *Försvarets rationaliseringsinstitut* ett reservationsanslag av 5 630 000 kr.

Utbildningsanstalter

30. *Försvvarshögskolan m. fl. anslag*. Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag (punkterna H 1—H 6, s. 153—157) och hemställer

att riksdagen för budgetåret 1969/70 anvisar

1. till *Försvarshögskolan* ett förslagsanslag av 955 000 kr.,
2. till *Militärhögskolan: Förvaltningskostnader* ett förslagsanslag av 6 408 000 kr.,
3. till *Militärhögskolan: Övningar* ett reservationsanslag av 1 600 000 kr.,
4. till *Militärhögskolan: Militärhistorisk forskning* ett reservationsanslag av 100 000 kr.,
5. till *Försvarets läroverk* ett förslagsanslag av 3 590 000 kr.,
6. till *Försvarets brevskola* ett förslagsanslag av 760 000 kr.

Fastighetskostnader

31. **Ersättning till statens allmänna fastighetsfond: Slottsbyggnadernas delfond m. fl. anslag.** Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag (punkterna I 1— I 5, s. 158—159) och hemställer

att riksdagen för budgetåret 1969/70 anvisar

1. till *Ersättning till statens allmänna fastighetsfond: Slottsbyggnadernas delfond* ett förslagsanslag av 17 000 kr.,
2. till *Ersättning till statens allmänna fastighetsfond: Byggnadsstyrelsens delfond* ett förslagsanslag av 37 000 kr.,
3. till *Ersättning till försvarets fastighetsfond: Kasernbyggnaders delfond* ett förslagsanslag av 190 657 000 kr.,
4. till *Ersättning till försvarets fastighetsfond: Befästningars delfond* ett förslagsanslag av 81 624 000 kr.,
5. till *Borttagande av pansarhinder m. m.* ett reservationsanslag av 375 000 kr.

Viss materielanskaffning m. m.

32. **Utredningar rörande tillämnade materielanskaffningar m. m. med flera anslag.** Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag (punkterna J 1—J 5, s. 160—163) och hemställer

att riksdagen för budgetåret 1969/70 anvisar

1. till *Utredningar rörande tillämnade materielanskaffningar m. m.* ett reservationsanslag av 500 000 kr.,
2. till *Utredningar rörande tillämnade byggnadsföretag m. m.* ett reservationsanslag av 900 000 kr.,
3. till *Fortifikatorisk forskningsverksamhet* ett reservationsanslag av 800 000 kr.,

4. till *Försvarsmedicinsk forskning* ett reservationsanslag av 2 500 000 kr.,

5. till *Underhåll av sjukvårdsmateriel* ett reservationsanslag av 1 435 000 kr.

33. **Vissa signalförbindelser m. m.** Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag (punkt J 6, s. 163—164) och hemställer

1. att riksdagen bemyndigar Kungl. Maj:t att medge att beställningar av vissa signalförbindelser m. m. får läggas ut inom en kostnadsram av 30 000 000 kr.,

2. att riksdagen till *Vissa signalförbindelser m. m.* för budgetåret 1969/70 anvisar ett reservationsanslag av 30 000 000 kr.

34. **Signalskyddsmateriel m. fl. anslag.** Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag (punkterna J 7—J 13, s. 164—168) och hemställer

att riksdagen för budgetåret 1969/70 anvisar

1. till *Signalskyddsmateriel* ett reservationsanslag av 2 500 000 kr.,

2. till *Anskaffning av fortifikatorisk materiel* ett reservationsanslag av 3 100 000 kr.,

3. till *Anskaffning av krigskartor* ett reservationsanslag av 1 350 000 kr.,

4. till *Arskostnader för industriell krigsberedskap* ett förslagsanslag av 530 000 kr.,

5. till *Engångskostnader för industriell krigsberedskap* ett reservationsanslag av 1 410 000 kr.,

6. till *Byggnads- och reparationsberedskapen: Övningar m. m.* ett reservationsanslag av 550 000 kr.,

7. till *Byggnads- och reparationsberedskapen: Materiel* ett reservationsanslag av 1 500 000 kr.

Bidrag till frivilliga organisationer m. m.

35. **Frivilliga befälsutbildningsrörelsen m. m.** Kungl. Maj:t har (punkt K 1, s. 169) föreslagit riksdagen att till Frivilliga befälsutbildningsrörelsen m. m. för budgetåret 1969/70 anvisa ett reservationsanslag av 5 721 000 kr.

Anslaget är i gällande riksstat uppfört med 5 533 000 kr.

I de likalydande motionerna I: 432 av fröken Lundbeck och fröken Stenberg och II: 505 av herr Oskarson m. fl. har hemställts dels att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer att förslag på grundval av betänkandet »Frivilligförsvaret 1» utan att invänta delbetänkandet angående hemvär-

net snarast förelägges riksdagen för beslut, dock senast våren 1970, dels, såvitt nu är i fråga, att riksdagen måtte till Frivilliga befälsutbildningsrörelsen m. m. för budgetåret 1969/70 anvisa ett reservationsanslag av 5 900 000 kr.

Utskottet. Riksdagen har vid upprepade tillfällen understrukit betydelsen av den frivilliga försvarsverksamheten och även uttalat att hänsyn härtill borde tagas vid beräkningen och avvägningen av anslagen under fjärde huvudtiteln.

I avvaktan på förslag angående frivilligutbildningen från 1966 års värnpliktskommitté tillstyrkte utskottet föregående år mindre höjningar av anslagen till de frivilliga organisationerna i enlighet med vad överbefälhavaren förordat. Riksdagen biföll utskottets förslag (SU 1968: 4, rskr. 4).

1966 års värnpliktskommitté har hösten 1968 avlämnat ett delbetänkande »Frivilligförsvaret 1» med förslag till verksamhet och ekonomiskt stöd till vissa frivilliga försvarsorganisationer. Utredningen överväger f. n. hemvärnets verksamhet. Departementschefen har inte förelagt årets riksdag något förslag angående frivilligorganisationerna i anledning av utredningens delbetänkande. Avsikten har varit att avvakta delbetänkandet angående hemvärdet för att förelägga 1970 års riksdag ett samlat förslag. Enligt vad utskottet under hand inhämtat från 1966 års värnpliktskommitté är tidsprogrammet för delbetänkandet om hemvärdet mycket snävt.

Med hänsyn till den betydelse frivilligrörelsen måste tillmätas för det svenska försvaret är det av vikt att det nya utbildningssystemet liksom övriga förslag av organisatorisk och ekonomisk art börjar tillämpas så snart som möjligt. Enligt utskottets mening är det därför angeläget att förslag angående frivilligorganisationernas verksamhet på grundval av betänkandet »Frivilligförsvaret 1» förelägges 1970 års riksdag, oberoende av om hemvärdet kan innefattas i förslaget. Vad utskottet sålunda anfört bör ges Kungl. Maj:t till känna. Härmed torde yrkandet i motionerna I: 432 och II: 505, såvitt nu är i fråga, i huvudsak vara tillgodosett.

I vad avser anslaget har i förenämnda motioner yrkats en höjning under hänvisning till bl. a. ökad utbildning och ökad ungdomsverksamhet. Departementschefens förslag till anslag överensstämmer med överbefälhavarens prioritering av medelsfördelningen. Utskottet är i avvaktan på ett förslag till 1970 års riksdag inte berett att tillstyrka någon ändring härav. Motionerna I: 432 och II: 505 avstyrkes sålunda såvitt nu är i fråga.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen i anledning av motionerna I: 432 och II: 505 i vad de avser förslag angående frivilligorganisationerna till 1970 års riksdag som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört,

2. att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 432 och II: 505, nämnda motio-

ner såvitt nu är i fråga, till *Frivilliga befälsutbildningsrörelsen m. m.* för budgetåret 1969/70 anvisar ett reservationsanslag av 5 721 000 kr.

36. **Lottaorganisationen.** Kungl. Maj:t har (punkt K 2, s. 169) föreslagit riksdagen att till Lottaorganisationen för budgetåret 1969/70 anvisa ett reservationsanslag av 2 472 000 kr.

Anslaget är i gällande riksstat uppfört med 2 391 000 kr.

I de likalydande motionerna I: 432 av fröken Lundbeck och fröken Stenberg och II: 505 av herr Oskarson m. fl. har hemställts, såvitt nu är i fråga, att riksdagen måtte till Lottaorganisationen för budgetåret 1969/70 anvisa ett reservationsanslag av 2 572 000 kr.

Utskottet. I motionerna har yrkats en höjning av anslaget under hänvisning till bl. a. ökad utbildning och ökad ungdomsverksamhet. Departementschefens förslag till anslag överensstämmer med överbefälhavarens prioritering av medelfördelningen. Utskottet är i avvaktan på ett förslag till 1970 års riksdag angående frivilligorganisationernas arbete inte berett tillstyrka någon ändring. Motionerna I: 432 och II: 505 avstyrkes sålunda såvitt nu är i fråga.

Utskottet hemställer

att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 432 och II: 505, nämnda motioner såvitt nu är i fråga, till *Lottaorganisationen* för budgetåret 1969/70 anvisar ett reservationsanslag av 2 472 000 kr.

37. **Frivilliga sjukvårdsväsendet i krig.** Kungl. Maj:t har (punkt K 3, s. 170) föreslagit riksdagen att till Frivilliga sjukvårdsväsendet i krig för budgetåret 1969/70 anvisa ett reservationsanslag av 366 000 kr.

Anslaget är i gällande riksstat uppfört med 354 000 kr.

I de likalydande motionerna I: 432 av fröken Lundbeck och fröken Stenberg och II: 505 av herr Oskarson m. fl. har hemställts, såvitt nu är i fråga, att riksdagen måtte till Frivilliga sjukvårdsväsendet i krig anvisa ett reservationsanslag av 416 000 kr.

Utskottet. I motionerna har yrkats en höjning av anslaget under hänvisning till bl. a. ökad utbildning och ökad ungdomsverksamhet. Departementschefens förslag till anslag överensstämmer med överbefälhavarens prioritering av medelfördelningen. Utskottet är i avvaktan på ett förslag till 1970 års riksdag angående frivilligorganisationernas arbete inte berett tillstyrka någon ändring. Motionerna I: 432 och II: 505 avstyrkes sålunda såvitt nu är i fråga.

Utskottet hemställer

att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 432 och II: 505, nämnda motioner såvitt nu är i fråga, till *Frivilliga sjukvårdsväsendet i krig* för budgetåret 1969/70 anvisar ett reservationsanslag av 366 000 kr.

38. *Frivilliga djursjukvården i krig*. Kungl. Maj:t har (punkt K 4, s. 170) föreslagit riksdagen att till *Frivilliga djursjukvården i krig* för budgetåret 1969/70 anvisa ett reservationsanslag av 55 000 kr.

Anslaget är i gällande riksstat uppfört med 53 000 kr.

I de likalydande motionerna I: 432 av fröken Lundbeck och fröken Stenberg och II: 505 av herr Oskarson m. fl. har hemställts, såvitt nu är i fråga, att riksdagen måtte till *Frivilliga djursjukvården i krig* för budgetåret 1969/70 anvisa ett reservationsanslag av 70 000 kr.

Utskottet. I motionerna har yrkats en höjning av anslaget under hänvisning till bl. a. ökad utbildning och ökad ungdomsverksamhet. Departementschefens förslag till anslag överensstämmer med överbefälhavarens prioritering av medelsfördelningen. Utskottet är i avvaktan på ett förslag till 1970 års riksdag angående frivilligorganisationernas arbete inte berett tillstyrka någon ändring. Motionerna I: 432 och II: 505 avstyrkes sålunda såvitt nu är i fråga.

Utskottet hemställer

att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 432 och II: 505, nämnda motioner såvitt nu är i fråga, till *Frivilliga djursjukvården i krig* för budgetåret 1969/70 anvisar ett reservationsanslag av 55 000 kr.

39. *Frivilliga skytteväsendet m. fl. anslag*. Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag (punkterna K 5—K 7, s. 170—172) och hemställer

att riksdagen för budgetåret 1969/70 anvisar

1. till *Frivilliga skytteväsendet* ett reservationsanslag av 2 801 000 kr.,

2. till *Bidrag till Centralförbundet Folk och Försvar* ett anslag av 465 000 kr.,

3. till *Understöd åt vissa föreningar m. m.* ett anslag av 110 000 kr.

Övriga gemensamma ändamål

40. Familjebidrag m. fl. anslag. Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag (punkterna L 1—L 11, s. 173—179) och hemställer

att riksdagen för budgetåret 1969/70 anvisar

1. till *Familjebidrag* ett förslagsanslag av 74 000 000 kr.,
2. till *Inskrivningskostnader* ett förslagsanslag av 2 850 000 kr.,
3. till *Vissa specialundersökningar m. m.* ett förslagsanslag av 615 000 kr.,
4. till *Reseersättningar till värnpliktiga m. fl.* ett förslagsanslag av 33 000 000 kr.,
5. till *Vissa hälsovårdsåtgärder m. m.* ett förslagsanslag av 180 000 kr.,
6. till *Vissa ersättningar i anledning av skador vid militär verksamhet m. m.* ett förslagsanslag av 2 600 000 kr.,
7. till *Ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring m. m.* ett förslagsanslag av 17 700 000 kr.,
8. till *Omskolning av i militärtjänst skadade* ett förslagsanslag av 100 000 kr.,
9. till *Vidareutbildning av viss civil personal* ett reservationsanslag av 530 000 kr.,
10. till *Arbetarskydd* ett reservationsanslag av 140 000 kr.,
11. till *Förslagsverksamhet* ett förslagsanslag av 100 000 kr.

41. Försvarsupplysning. Kungl. Maj:t har (punkt L 12, s. 179—180) föreslagit riksdagen att till Försvarsupplysning för budgetåret 1969/70 anvisa ett reservationsanslag av 377 000 kr.

Anslaget är i gällande riksstat uppfört med 505 000 kr.

I detta sammanhang har utskottet behandlat

dels de likalydande motionerna I: 430 av herrar Larfors och Bengt Gustavsson och II: 509 av herr Svensson i Eskilstuna m. fl. vari hemställts att i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 1 inom ramen för anslaget till försvarsupplysning under budgetåret 1969/70 medel upptas till totalförsvarets upplysningsnämnds förfogande för publicering i rikstelefonkatalogen av en reviderad version av broschyren »Om kriget kommer»,

dels de likalydande motionerna I: 437 av herr Karl Pettersson och II: 498 av herr Krönmark m. fl. vari hemställts att riksdagen måtte besluta att under punkt L 12 i bil. 6 i årets statsverksproposition anvisa ett reservationsanslag av 505 000 kr.

Utskottet. Grundläggande information av betydelse för den enskilde i händelse vårt land blir indraget i krig har lämnats i en broschyr »Om kriget kommer» som vid tre olika tillfällen 1943, 1952 och 1961 spritts till allmänheten. Innehållet torde numera vara föråldrat och det kan vara rimligt att anta att många hushåll inte längre har broschyren tillgänglig.

I motionerna I: 430 och II: 509 har framförts förslag om att en ny utgåva skall publiceras i form av annonser i rikstelefonkatalogen. Den lämnade informationen kommer därigenom att alltid finnas tillgänglig för de allra flesta medborgare. Det ges vidare möjlighet till årliga revideringar.

Utskottet finner förslaget tilltalande och väl värt att prövas. Upplysningar om vad allmänheten bör vidtaga för åtgärder i ett krisläge är en viktig del av den personella beredskapen. Det kan bidra till att skapa lugn och tillförsikt. Med hänsyn till den tid som förflutit sedan föregående utgåva bör en ny moderniserad version utarbetas.

Kostnaderna för en annonsering enligt motionärernas förslag torde emellertid icke kunna inrymmas inom ramen för anslaget till försvarsupplysning. Med hänsyn härtill bör det ankomma på Kungl. Maj:t att överväga formerna för kostnadstäckningen. Vad utskottet sålunda anfört bör ges Kungl. Maj:t till känna.

Motionerna I: 437 och II: 498 avstyrkes, då 152 000 kr. anvisats för försvarsupplysning under annat anslag.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen i anledning av motionerna I: 430 och II: 509 som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört beträffande utgivning av reviderad version av broschyren »Om kriget kommer»,

2. att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 437 och II: 498 till *Försvarsupplysning* för budgetåret 1969/70 anvisar ett reservationsanslag av 377 000 kr.

42. Publikations- och blankettryck m. fl. anslag. Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag (punkterna L 13—L 17, s. 180—182) och hemställer

att riksdagen för budgetåret 1969/70 anvisar

1. till *Publikations- och blankettryck* ett förslagsanslag av 4 725 000 kr.,

2. till *Bestridande av beredskapskostnader vid försvarets fabriksverk* ett förslagsanslag av 3 200 000 kr.,

3. till *Ersättning för automobilskatt* ett förslagsanslag av 14 000 000 kr.,

4. till *Ersättning för rustning och rotering* ett förslagsanslag av 5 000 kr.,

5. till *Täckande av vissa medelsbrister* ett förslagsanslag av 30 000 kr.

Flygtekniska försöksanstalten

43. Flygtekniska försöksanstalten: Uppdragsverksamhet. Bidrag till flygteknisk forskning. Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag (punkterna M 1—M 2, s. 183—185) och hemställer

att riksdagen för budgetåret 1969/70 anvisar

1. till *Flygtekniska försöksanstalten: Uppdragsverksamhet* ett förslagsanslag av 9 400 000 kr.,

2. till *Bidrag till flygteknisk forskning* ett reservationsanslag av 4 300 000 kr.

Civildförsvaret m. m.

44. Statens civildförvarsskolor. Avlöningar till civildförvarspliktiga m. m. Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag (punkterna N 2—N 3, s. 186—189) och hemställer

att riksdagen för budgetåret 1969/70 anvisar

1. till *Statens civildförvarsskolor* ett förslagsanslag av 11 172 000 kr.,

2. till *Avlöningar till civildförvarspliktiga m. m.* ett förslagsanslag av 8 000 000 kr.

45. Vissa kostnader för civildförvarsutbildning. Kungl. Maj:t har (punkt N 4, s. 189—191) föreslagit riksdagen att till Vissa kostnader för civildförvarsutbildning för budgetåret 1969/70 anvisa ett förslagsanslag av 10 551 000 kr.

Anslaget är i gällande riksstat uppfört med 10 161 000 kr.

I de likalydande motionerna I: 443 av herr Strandberg m. fl. och II: 514 av fröken Wetterström m. fl. har hemställts att riksdagen måtte besluta att höja anslaget till Vissa kostnader för civildförvarsutbildning under punkten Bidrag till självskyddsutbildning till totalt 10 751 000 kr.

Utskottet. I samband med omdaning av civildförsvaret utgick hemskyddet 1960 ur organisationen. Det skulle i stället skapas förutsättningar för de enskilda medborgarna att oberoende av en organisation hjälpa sig själva och bispringa varandra. För att höja allmänhetens förmåga till självskydd förut-sattes medverkan från frivilliga organisationer både i fråga om upplysning och utbildning.

Sedan budgetåret 1961/62 har Sveriges civilförsvarsförbund i samarbete med Svenska röda korset och Svenska brandförsvarsföreningen bedrivit självskyddsutbildning av allmänheten. Utbildningen sker i form av kurser i personligt skydd, olycksfallsvård och brandskydd enligt föreskrifter av civilförsvarsstyrelsen och med statsbidrag som ges i form av visst belopp per elev och undervisningstimme. Intresset för självskyddsutbildningen har varit stort och kursverksamheten har i vissa fall blivit större än som svarat mot anvisat anslagsbelopp. Då de frivilliga organisationerna i allmänhet förskottat kostnaderna för kurserna har bristande balans under senare år uppstått så att anslaget vid ingången av budgetåret till viss del redan förbrukats. Innevarande budgetår åtgår enligt uppgift från Civilförsvarsförbundet 435 000 kr. för att täcka kurskostnader från föregående budgetår varav för Civilförsvarsförbundet 325 000 kr., för Röda korset 50 000 kr. och för Brandförsvarsföreningen 60 000 kr.

Utbildning i självskydd bedrivs även i skolorna där olycksfallsvård och brandskydd numera är cirkulärämnen, varvid kurskostnaderna ersättes i särskild ordning. I anslutning till den överarbetning av läroplanen som pågår inom skolöverstyrelsen har civilförsvarsstyrelsen och Civilförsvarsförbundet tagit upp frågan att i läroplanens schema lägga in samtliga tre kurser i självskydd. Skolöverstyrelsen har enligt uppgift i princip ställt sig positiv till förslaget. En eventuell ändring kan dock genomföras tidigast hösten 1970.

I motionerna I:443 och II:514 har frågan om anslaget till de frivilliga organisationerna tagits upp mot bakgrunden av förenämnda förskottsfrågor. Självskyddsorganisationerna ser sig enligt motionerna nödsakade att begränsa verksamheten, därest en ökning av bidraget inte kan påräknas. Motionärerna finner det angeläget att medborgare som önskar skaffa sig självskyddsutbildning lämnas tillfälle därtill. För att stärka självskyddsutbildningen bör anslaget räknas upp med 200 000 kr.

Utskottet anser att självskyddsutbildningen är viktig för totalförsvaret. Goda kunskaper i självskydd torde öka förutsättningarna för en stark motståndsvilja hos allmänheten. Det är därför inte minst ur psykologisk synpunkt viktigt att varje medborgare som så önskar kan skaffa sig självskyddsutbildning. Enligt vad utskottet inhämtat föreligger emellertid möjlighet att genom omfördelning av medel inom civilförsvarets ram stärka självskyddsutbildningen. Det bör ankomma på Kungl. Maj:t att genom lämplig omfördelning av till civilförsvaret anslagna medel säkerställa att behovet av självskyddsutbildning kan tillgodoses. Vad utskottet anfört bör ges Kungl. Maj:t till känna.

Syftet med motionerna I:443 och II:514 torde därmed få anses tillgodosett. Yrkandet i motionerna om ökat anslag kan utskottet inte biträda.

Mot förslagen i övrigt under förevarande punkt finns intet att erinra.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört beträffande medel för själv-skyddsutbildning,

2. att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 443 och II: 514 till *Vissa kostnader för civilförsvarsutbildning m. m.* för budgetåret 1969/70 anvisar ett förslagsanslag av 10 551 000 kr.

46. **Civilförsvarsfilm m. fl. anslag.** Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag (punkterna N 5, N 6 och N 8, s. 191—193) och hemställer

att riksdagen för budgetåret 1969/70 anvisar

1. till *Civilförsvarsfilm* ett reservationsanslag av 1 000 kr.,
2. till *Försöksverksamhet* ett reservationsanslag av 700 000 kr.,
3. till *Förvaring och underhåll av civilförsvarsmateriel m. m.* ett förslagsanslag av 14 475 000 kr.

47. **Bidrag till byggande av skyddsrum.** Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag (punkt N 9, s. 194—195) och hemställer

1. att riksdagen bemyndigar Kungl. Maj:t att medge att statsbidrag utgår för byggande av skyddsrum inom en kostnadsram av 25 000 000 kr.,

2. att riksdagen till *Bidrag till byggande av skyddsrum* för budgetåret 1969/70 anvisar ett reservationsanslag av 17 500 000 kr.

48. **Drift av skyddsrum.** Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag (punkt N 10, s. 195) och hemställer

att riksdagen till *Drift av skyddsrum* för budgetåret 1969/70 anvisar ett förslagsanslag av 810 000 kr.

49. **Bidrag till kommuner för anordnande av branddammar för civilförsvarsändamål.** Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag (punkt N 11, s. 196) och hemställer

1. att riksdagen bemyndigar Kungl. Maj:t att medge att bidrag utgår till kommuner för anordnande av branddammar för civilförsvarsändamål inom en kostnadsram av 4 000 000 kr.,

2. att riksdagen till *Bidrag till kommuner för anordnande av branddammar för civilförsvarsändamål* för budgetåret 1969/70 anvisar ett reservationsanslag av 4 000 000 kr.

50. **Signalskyddsmateriel för civila myndigheter m. fl. anslag.** Utskottet till-

styrker Kungl. Maj:ts förslag (punkterna N 12—N 16, s. 196—200) och hemställer

att riksdagen för budgetåret 1969/70 anvisar

1. till *Signalskyddsmateriel för civila myndigheter* ett reservationsanslag av 420 000 kr.,
2. till *Vissa teleanordningar* ett reservationsanslag av 400 000 kr.,
3. till *Kostnader för anskaffande av identitetsbrickor m. m.* ett förslagsanslag av 290 000 kr.,
4. till *Lokalhyror för vissa skyddsrumsanläggningar* ett förslagsanslag av 1 725 000 kr.,
5. till *Beredskapsnämnden för psykologiskt försvar* ett förslagsanslag av 773 000 kr.

Diverse

51. **Reglering av prisstegringar m. fl. anslag.** Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag (punkterna O 1—O 7, s. 201—206) och hemställer

att riksdagen för budgetåret 1969/70 anvisar

1. till *Reglering av prisstegringar* ett anslag av 190 000 000 kr.,
2. till *Lönekostnadspålägg för militära ramen* ett förslagsanslag av 310 000 000 kr.,
3. till *Lönekostnadspålägg för civilförsvarsramen* ett förslagsanslag av 3 750 000 kr.,
4. till *Beredskapsstyrka för FN-tjänst* ett förslagsanslag av 6 900 000 kr.,
5. till *Kostnader för projektilröjning på Järvafältet* ett reservationsanslag av 700 000 kr.,
6. till *Uppförande av en seismologisk multipelstation* ett reservationsanslag av 250 000 kr.,
7. till *Seismologiska multipelstationen* ett förslagsanslag av 490 000 kr.

KAPITALBUDGETEN

Statens allmänna fastighetsfond

52. Vissa skyddsrumsanläggningar m. fl. anslag. Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag (punkterna 5—7, s. 208—210) och hemställer

att riksdagen för budgetåret 1969/70 anvisar

1. till *Vissa skyddsrumsanläggningar* ett investeringsanslag av 4 080 000 kr.,

2. till *Uppförande av förrådsbyggnader för civilförsvaret* ett investeringsanslag av 3 655 000 kr.,

3. till *Vissa byggnadsarbeten vid statens civilförsvarskola i Rosersberg* ett investeringsanslag av 1 284 000 kr.

Försvarets fastighetsfond

Kasernbyggnaders delfond

53. Byggnadsarbeten för gemensamma ändamål. Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag (punkt 1, s. 211—213) och hemställer

att riksdagen till *Byggnadsarbeten för gemensamma ändamål* för budgetåret 1969/70 anvisar ett investeringsanslag av 18 700 000 kr.

54. Byggnadsarbeten för armén. Kungl. Maj:t har (punkt 2, s. 213—222) föreslagit riksdagen att till Byggnadsarbeten för armén för budgetåret 1969/70 anvisa ett investeringsanslag av 42 370 000 kr.

Utskottet har inte något att erinra mot anslagsberäkningen. Kungl. Maj:t bör även nästa budgetår äga att inom ramen för det anvisade anslaget och efter prövning av huvudhandlingarna besluta om de redovisade företagen skall utföras. Skulle något objekt med hänsyn till pågående översyn av försvarets fredsorganisation inte anses böra utföras bör Kungl. Maj:t kunna ersätta detta med annat objekt oberoende av att objektet inte har tagits upp i investeringsplanen.

Utskottet hemställer

att riksdagen till *Byggnadsarbeten för armén* för budgetåret 1969/70 anvisar ett investeringsanslag av 42 370 000 kr.

55. Byggnadsarbeten för marinen. Kungl. Maj:t har (punkt 3, s. 222—227) föreslagit riksdagen att till Byggnadsarbeten för marinen för budgetåret 1969/70 anvisa ett investeringsanslag av 12 413 000 kr.

Utskottet har inte något att erinra mot anslagsberäkningen. Kungl. Maj:t bör även nästa budgetår äga att inom ramen för det anvisade anslaget och efter prövning av huvudhandlingarna besluta om de redovisade företagen skall utföras. Skulle något objekt med hänsyn till pågående översyn av försvarets fredsorganisation inte anses böra utföras bör Kungl. Maj:t kunna ersätta detta med annat objekt oberoende av att objektet inte har tagits upp i investeringsplanen.

Utskottet hemställer

att riksdagen till *Byggnadsarbeten för marinen* för budgetåret 1969/70 anvisar ett investeringsanslag av 12 413 000 kr.

56. Byggnadsarbeten för flygvapnet. Kungl. Maj:t har (punkt 4, s. 227—232) föreslagit riksdagen att till Byggnadsarbeten för flygvapnet för budgetåret 1969/70 anvisa ett investeringsanslag av 1 000 kr.

Utskottet har inte något att erinra mot anslagsberäkningen. Kungl. Maj:t bör även nästa budgetår äga att inom ramen för det anvisade anslaget och efter prövning av huvudhandlingarna besluta om de redovisade företagen skall utföras. Skulle något objekt med hänsyn till pågående översyn av försvarets fredsorganisation inte anses böra utföras bör Kungl. Maj:t kunna ersätta detta med annat objekt oberoende av att objektet inte har tagits upp i investeringsplanen.

Utskottet hemställer

att riksdagen till *Byggnadsarbeten för flygvapnet* för budgetåret 1969/70 anvisar ett investeringsanslag av 1 000 kr.

57. Nybyggnad av kasernetablisement m. m. för Svea livgarde och Svea ingenjörregemente. Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag (punkt 5, s. 232—236) och hemställer

att riksdagen till *Nybyggnad av kasernetablisement m. m. för Svea livgarde och Svea ingenjörregemente* för budgetåret 1969/70 anvisar ett investeringsanslag av 21 657 000 kr.

Befästningars delfond

58. Befästningsarbeten för gemensamma ändamål m. fl. anslag. Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag (punkterna 7—13, s. 236—252) och hemställer

att riksdagen för budgetåret 1969/70 anvisar

Statsutskottets utlåtande nr 4 år 1969

1. till *Befästningsarbeten för gemensamma ändamål* ett investeringsanslag av 29 900 000 kr.,
2. till *Befästningsarbeten för armén* ett investeringsanslag av 7 369 000 kr.,
3. till *Befästningsarbeten för marinen* ett investeringsanslag av 34 488 000 kr.,
4. till *Befästningsarbeten för flygvapnet* ett investeringsanslag av 1 000 kr.,
5. till *Flygfältsarbeten m.m.* ett investeringsanslag av 15 173 000 kr.,
6. till *Flyttning av Stockholms örlogsbas (Muskövarvet)* ett investeringsanslag av 5 289 000 kr.,
7. till *Markförvärv för befästningar* ett investeringsanslag av 1 000 kr.

Försvarets forskningsanstalts delfond

59. *Byggnadsarbeten för försvarets forskningsanstalt.* Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag (punkt 14, s. 252—254) och hemställer att riksdagen till *Byggnadsarbeten för försvarets forskningsanstalt* för budgetåret 1969/70 anvisar ett investeringsanslag av 2 256 000 kr.

UPPSKJUTNA FRÅGOR

60. *Uppskjutna frågor.* Utskottet kommer senare under sessionen att yttra sig beträffande Kungl. Maj:ts under följande littera och nummer framlagda förslag, nämligen

- B 1 Arméstaben
- C 1 Marinstaben
- D 1 Flygstaben
- D 2 Flygvapnet: Avlöningar till aktiv personal m. fl.
- D 23 Anskaffning av flygmateriel m. m.
- E 5 Militärområdesstaber: Förvaltningskostnader
- E 7 Militärområdesstaber med särskild budget
- F 1 Försvarets civilförvaltning
- F 2 Försvarets sjukvårdsstyrelse
- N 1 Civilförsvarsstyrelsen
- N 7 Anskaffning av civilförsvarsmateriel
- IA 1 Byggnader och utrustning för försvarets fabriksverk
- III 6 Markförvärv för övningsfält m. m.

vilket utskottet här

anmäler.

Stockholm den 25 mars 1969

På statsutskottets vägnar:

GÖSTA BOHMAN

Vid ärendets slutbehandling inom utskottet har närvarit

från första kammaren: herrar Birger Andersson (s), Fritz Persson (s), Rikard Svensson (s), Virgin (m), Ivar Johansson (cp), fru Wallentheim (s), herrar Mårtensson (s), Bengt Gustavsson (s), Bengtson (cp), Herbert Larsson (s), Wååg (s), Eric Peterson (fp), Dahlén (fp), Strandberg (m) och Lindblad (fp) samt

från andra kammaren: herrar Bohman (m), Karlsson i Olofström (s), Almgren (s), Mellqvist (s), Gustafson i Göteborg (fp), fru Lewén-Eliasson (s), herrar Bergman (s), Mattsson (cp), Enskog (fp), Antonsson (cp), Eskel (s), Dahlgren (cp), Gustavsson i Ängelholm (s), Petersson i Gäddvik (m) och Ericson i Örebro (s).

Reservationer

1. vid punkten 2 (Ramberäkningar för budgetåret 1969/70 m. m.) beträffande *parlamentarisk försvarskommitté* av herrarnas Virgin (m), Strandberg (m), Bohman (m) och Petersson i Gäddvik (m) som anser att

dels den del av utskottets yttrande som på s. 3 börjar med »Försvarsutredningens betänkande» och på s. 6 slutar med »finner tillfredsställande» bort ha följande lydelse:

»Det beslut som riksdagen fattade med anledning av försvarsutredningens betänkande och proposition nr 1968:110 innebar att en plan för försvarets anslagstilldelning fastställdes för fyraårsperioden 1968/69—1971/72. Enligt denna plan minskar de totala försvarsanslagen i fast penningvärde kraftigt i jämförelse med tidigare år. Trots den tekniska utveckling som pågår och som skulle kräva undan för undan ökade materielanslag och trots det tillfälliga uppskjutandet av materielanskaffning och anläggningsarbeten som gjordes under 1966/67, det förra försvarsbeslutets sista år, minskar anslagen till dylik verksamhet avsevärt under det nuvarande försvarsbeslutet. Utgiftsnivån kommer i bästa fall att bli oförändrad men sannolikt avsevärt lägre. Återhämtning av den, som man sade tillfälligt, uppskjutna anskaffningen kommer således i verkligheten icke att ske, ej heller kan anpassning göras till den snabbt fortgående tekniska utvecklingen.

Den bedömning av det internationella läget och riskerna för krig som gjordes i proposition nr 110 har visat sig vara alltför optimistisk.

Risken för ett nytt krig i Mellersta Östern är mycket stor. Misstron mellan stormakterna består och konflikter i skilda delar av världen, där stormakternas intressen bryts mot varandra, torde under överskådlig tid framöver förbli ett latent hot mot världsfreden. Under hösten 1968 har detta konflikthot accentuerats även i vår världsdel. Händelserna i Tjeckoslovakien har betytt en förskjutning i det militära läget i Europa. En obalans har uppstått varigenom faran för konflikter ökat. Beredskapshöjningar, skärpta övervakningsåtgärder och ökade försvarsanslag har genomförts i så gott som alla länder. De ökade riskerna för Sveriges yttre säkerhet understryker enligt utskottets mening kraftigt nödvändigheten av att vår försvarsförmåga vidmakthålles. 1968 års försvarsbeslut innebär att försvarets relativa effekt kommer att nedgå avsevärt de närmaste åren. Detta är farligt för vår säkerhet och kan komma att minska omvärldens tilltro till vår vilja och förmåga att med all kraft hävda vår neutralitet. Utskottet kan därför inte godtaga en sådan försvagning.

Ett ovillkorligt krav har hittills varit att de medel som tilldelas försvaret skall kunna utnyttjas så effektivt som möjligt. För att tillgodose detta krav erfordras en omsorgsfull planläggning, baserad på klart definierade och i stort sett oförändrade reella resurser. Man har därför vid tidigare försvarsbeslut utgått från att full täckning skulle lämnas för pris- och lönesteg-

ringar och att de årliga beloppen skulle räknas upp med 2,5 procent av det totala anslaget. Härigenom har försvarsplaneringen kunnat ges en mycket långsiktig inriktning vilket varit av största betydelse för att utvinna maximal effekt av de medel som anvisats. Vidare har krigsmaktens tekniska kvalitet i förhållande till utvecklingen utomlands kunnat hållas på godtagbar nivå.

Det må i detta sammanhang erinras om att regeringen i sina direktiv till 1965 års försvarsutredning framhöll att strävan att utvinna största möjliga försvarseffekt av till förfogande ställda resurser krävde en effektiv långsiktspianering. Särskild tyngd finge enligt direktiven detta krav när det gäller investeringsbeslut och materielanskaffning.

Planeringens långsiktiga inriktning kan givetvis förändras men incitamentet till sådana förändringar bör vara bestående ändringar i de militära styrkeförhållandena hos de stater som har betydelse för vår säkerhet. Förekommande fluktuationer i den politiska spänningen bör endast avgöra nivån på den insatsberedskap som vid varje tillfälle skall upprätthållas.

Det goda utbyte som vi här i Sverige kunnat vinna ur försvarsanslagen har enligt utskottets uppfattning varit en direkt följd av denna tidigare, värdefulla och genom långvarig erfarenhet finslipade planering. Denna avbröts i realiteten genom 1968 års försvarsbeslut och ersattes med ambitionen att något så när bibehålla vår försvarsförmåga under de allra närmaste åren. Detta måste leda till stora effektminskningar efter periodens slut och betydligt sämre utnyttjade anslagsmedel.

Av det anförda framgår att utskottet finner det angeläget att så snabbt som möjligt avbryta den inledda försvagningen av vårt försvar.

En parlamentarisk försvarskommitté bör därför tillsättas med uppdrag att ge förslag till inriktning av försvarsplaneringen och till mot denna inriktning svarande anslagsramar. Utredningen skall härvid söka fastställa de krav som bör ställas på vårt försvars förmåga att lösa vissa angivna konkreta uppgifter. Dessa uppgifter bör sammanfattas i en öppet redovisad målsättning. Utredningen skall vidare utgå från kravet på att varje del av vårt land skall på ett meningsfullt sätt kunna försvaras. Utredningen bör åläggas att arbeta så snabbt att förslag till ny inriktning kan föreläggas 1969 års höstriktsdag.

Utskottet delar sålunda den uppfattning om Sveriges säkerhetspolitiska situation och om behovet av att vidmakthålla vårt försvars effekt som kommit till uttryck i motionerna I: 256 och II: 291 och tillstyrker motionerna såvitt nu är i fråga.»

dels utskottets hemställan under 1 bort ha följande lydelse:

»1. att riksdagen i anledning av motionerna I: 256 och II: 291 i vad de avser tillsättande av en parlamentarisk försvarskommitté som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört,»

2. vid *punkten 2* (Ramberäkningar för budgetåret 1969/70 m. m.) beträffande *nytt långsiktigt försvarsbeslut* av herrar Virgin (m), Ivar Johansson (cp), Bengtson (cp), Eric Peterson (fp), Dahmén (fp), Strandberg (m), Lindblad (fp), Bohman (m), Gustafson i Göteborg (fp), Mattsson (cp), Enskog (fp), Antonsson (cp), Dahlgren (cp) och Petersson i Gäddvik (m) som anser att

dels den del av utskottets yttrande som på s. 6 börjar med »Utskottet finner» och på s. 7 slutar med »motionerna avstyrkes» bort ha följande lydelse:

»Utskottet har ingenting att erinra mot den planering som sålunda påbörjats under förutsättning att avsikten inte är att denna planering skall ersätta de tidigare försvarsutredningarna. Blir planeringsarbetet för ett nytt försvarsbeslut endast begränsat till det förslag överbefälhavaren och civilförsvarsstyrelsen framlägger och de överväganden som departementschefen sedan företar och framlägger torde riksdagens möjligheter att påverka försvarets utformning avsevärt försämrats. Försvarsutredningarna har givit riksdagens ledamöter möjlighet att på ett särskilt sätt ta del av de i många fall mycket svårbedömbara försvarspolitiska och tekniska problem som sammanhänger med nutida försvar. Utredningarna torde som en väsentlig faktor bidragit till den stora enighet som tidigare rått kring försvaret i Sverige. Det är enligt utskottets mening angeläget att denna enighet så snart som möjligt återställs. En försvarsutredning med uppgift att på i huvudsak samma sätt som tidigare ta ställning till försvarets framtida utformning bör därför tillsättas i så god tid att förberedelser och grundläggande arbete är klara före den 1 mars 1971.

Utskottet tillstyrker sålunda motionerna I: 423 och II: 510 i vad avser formerna för ett nytt långsiktigt försvarsbeslut.»

dels utskottets hemställan under 3 bort ha följande lydelse:

»3. att riksdagen i anledning av motionerna I: 423 och II: 510, såvitt nu är i fråga, som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört om formerna för nytt långsiktigt försvarsbeslut,»

3. vid *punkten 2* (Ramberäkningar för budgetåret 1969/70 m. m.) beträffande *ramen för nämnda budgetår* av herrar Virgin (m), Strandberg (m), Bohman (m) och Petersson i Gäddvik (m) som anser att

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 7 som börjar med »Beträffande ramen» och slutar med »inte tillstyrka» bort ersättas med text av följande lydelse:

»Utskottet har i det föregående förordat tillsättande av en parlamentarisk försvarskommitté med uppgift att snarast avge förslag till inriktning av försvarsplaneringen och till mot denna inriktning svarande ramar. Omedelbara åtgärder bör emellertid vidtagas för att minska de negativa effekter som kan beräknas uppstå genom 1968 års försvarsbeslut och för att till

dess klara riktlinjer för den framtida försvarspolitiken kunnat fastställas hålla möjligheterna till bibehållen eller ökad försvarseffekt öppna. För detta ändamål bör försvarets kostnadsram räknas upp med sammanlagt 150 milj. kr. i enlighet med vad som föreslagits i motionerna I: 256 och II: 291. Utskottet beräknar sålunda försvarets anslagsram till 5 285 200 000 kr. och försvarets utgiftsram till 5 445 200 000 kr. Uppräkningen bör göras med 120 mkr. till ökad materielanskaffning och 30 mkr. till forskning och projektering. Utskottet föreslår i likhet med motionärerna att vartdera materielanskaffningsanslaget uppräknas med 40 milj. kr. Genom höjningen av materielanslagen bör en viss förbättring kunna åstadkommas för olika försvarsfunktioner. Utskottet tar genom den föreslagna medelstilldelningen inte ställning till den på sikt lämpliga avvägningen mellan försvarets olika delar.

Studier, forskning och projektering av krigsmateriel ger underlag för anskaffningsbeslut och har en avgörande betydelse för handlingsfriheten i fråga om försvarets framtida utformning. Denna verksamhet är särskilt viktig om man genom tillverkning inom landet vill vinna lägsta kostnad och samtidigt skapa ökad sysselsättning inom den högkvalificerade svenska industrin och främja dess utveckling. Utskottet förordar att höjningen av anslagen till forskning, försök och utveckling, 30 milj. kr., av anslagstekniska skäl fördelas med 10 milj. kr. på vartdera av de tre materielanslagen. Detta innebär inget ställningstagande till fördelningen av dessa medel till olika ändamål. Mest angelägna studieobjekt skall givetvis prioriteras oberoende av försvarsgren. Beträffande användningen i övrigt av de ökade medlen kommer utskottet att uttala sig i samband med behandling av de olika materielanslagen.»

dels utskottets hemställan under 5 bort ha följande lydelse:

»5. att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionerna I: 256 och II: 291 i vad de innebär en uppräkningsram samt med avslag å motionerna I: 446 och II: 421, de två sistnämnda såvitt nu är i fråga, godkänner utskottets förslag till ramberäkning för det militära försvaret för budgetåret 1969/70,»

4. vid *punkten 2* (Ramberäkningar för budgetåret 1969/70 m. m.) beträffande *utnyttjande av reservationsmedel* av herrarna Virgin (m), Strandberg (m), Bohman (m) och Petersson i Gäddvik (m) som anser att

dels den del av utskottets yttrande som på s. 7 börjar med »I fråga om» och på s. 8 slutar med »är i fråga» bort ha följande lydelse:

»Enligt det förslag till ramberäkning som utskottet förordat förbrukas 160 milj. kr. av reservationsmedel. Utöver den sålunda föreslagna utgiftsramen bör i överensstämmelse med yrkande i motionerna I: 256 och II: 291 reservationsmedel få tagas i anspråk till erforderlig del efter förslag av

överbefälhavaren. Härvid eftersträvas i första hand förbättring av försvarseffekten på de områden där 1968 års försvarsbeslut medfört otillräcklig medelstilleddning och där möjligheten att bibehålla den nuvarande försvarseffekten beskärs. I största möjliga utsträckning bör beställningar och åtgärder i övrigt eftersträvas som kan förbättra sysselsättningen i de delar av landet där den är särskilt otillfredsställande.

Motionerna I: 256 och II: 291 tillstyrkes sålunda såvitt nu är i fråga.»

dels utskottets hemställan under 6 bort ha följande lydelse:

»6. att riksdagen i anledning av motionerna I: 256 och II: 291, såvitt nu är i fråga, som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört om ianspråktagande av reservationsmedel utöver utgiftsramen för budgetåret 1969/70,»

5. vid *punkten 11* (Anskaffning av tygmateriel m. m.) av herrar Virgin (m), Strandberg (m), Bohman (m) och Petersson i Gäddvik (m) som — vid bifall till reservationen 3 — anser att utskottets yttrande och hemställan bort ha följande lydelse:

»Utskottet har under punkten 2 föreslagit en uppräkningsram av försvarets anslagsram med sammanlagt 150 milj. kr. I enlighet med förslaget i motionerna I: 256 och II: 291 bör 50 milj. kr. härav anvisas under förevarande anslag. 25 milj. kr. bör avses för ytterligare ammunitionsanskaffning till arméns fältförband som härigenom kan erhålla bättre stridsuthållighet. Rörligheten hos de regionala ledningsorganen är av vital betydelse i modern krigföring. För ökad anskaffning av rörlig sambandsmateriel till högre staber bör därför anvisas 15 milj. kr. Studier, forskning och projektering av krigsmateriel är av avgörande betydelse för handlingsfriheten i fråga om försvarets framtida utformning. 10 milj. kr. bör avdelas för detta ändamål.

Utöver den sålunda yrkade anslagsuppräkningsramen har i förenämnda motioner föreslagits ökad förbrukning av reservationsmedel för att möjliggöra ytterligare utökning av materielanskaffningen. Utskottet finner en sådan utökning angelägen.

Motionerna I: 256 och II: 291 tillstyrkes sålunda såvitt nu är i fråga.

Kungl. Maj:t har begärt bemyndigande att medge beställningar inom en kostnadsram av 500 milj. kr. Efter den utökning av anskaffningsverksamheten som utskottet föreslagit kan ytterligare beställningsbemyndiganden bli erforderliga. Kungl. Maj:t bör därför föranstalta om framräkning av totala behovet av bemyndiganden och senare till årets riksdag göra framställning om de bemyndiganden som kan vara erforderliga.

Utskottet hemställer

att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionerna I: 256 och II: 291, nämnda motioner såvitt nu är i fråga,

1. hos Kungl. Maj:t hemställer att sedan bemyndigandebehovet framräknats förslag förelägges 1969 års riksdag om erforderligt bemyndigande för utläggande av beställningar av tygmateriel m. m.,

2. till *Anskaffning av tygmateriel m. m.* för budgetåret 1969/70 anvisar ett reservationsanslag av 558 000 000 kr.»

6. vid *punkten 13* (Hemvärnet: Intendenturmateriel m. m.) beträffande *anskaffning av regnkappor* av herrar Virgin (m), Strandberg (m), Bohman (m) och Petersson i Gäddvik (m) som — vid bifall till reservationen 3 — anser att

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 14 som börjar med »Utskottet finner» och slutar med »inte biträda» bort ha följande lydelse:

»Utskottet har under punkten 2 föreslagit en uppräkningsram av försvarets anslagsram med 150 milj. kr. och ett ökat ianspråktagande av reservationsmedel. Det torde därför vara möjligt att påbörja anskaffning av regnkappor för hemvärnets räkning, vilket utskottet finner mycket angeläget. I enlighet med yrkandet i motionen II: 504 bör Kungl. Maj:t bemyndigas att utlägga beställning på regnkappor till ett belopp av 200 000 kr. Frågan om anskaffning av uniform m/60 bör senare prövas.»

dels utskottets hemställan under 1 bort ha följande lydelse:

»1. att riksdagen i anledning av motionen II: 504 bemyndigar Kungl. Maj:t att utöver anslaget beställa regnkappor för hemvärnets räkning till ett belopp av 200 000 kr.,»

7. vid *punkten 18* (Anskaffning av fartygsmateriel m. m.) av herrar Virgin (m), Strandberg (m), Bohman (m) och Petersson i Gäddvik (m) som — vid bifall till reservationen 3 — anser att utskottets yttrande och hemställan bort ha följande lydelse:

»Utskottet har under punkten 2 föreslagit en uppräkningsram av försvarets anslagsram med sammanlagt 150 milj. kr. I enlighet med förslaget i motionerna I: 256 och II: 291 bör 50 milj. kr. härav anvisas under förevarande anslag.

Marinens framtidsproblem bör enligt utskottets mening ägnas stor uppmärksamhet. Betydande ersättningsanskaffning av i första hand fartyg erfordras om icke långvariga skadeverkningar skall uppkomma. Planläggning av dessa anskaffningar blir en viktig uppgift för den försvarskommitté utskottet förordat under punkt 2. 30 milj. kr. bör emellertid anvisas redan nu för ersättningsbyggnad av fartyg m. m. Anskaffning av lätt kustrobot bör påbörjas. Härför beräknas 10 milj. kr. För studier, forskning och projektering av krigsmateriel bör avdelas 10 milj. kr.

Utöver den sålunda yrkade anslagsuppräkningsramen har i förenämnda motioner föreslagits ökad förbrukning av reservationsmedel för att möjliggöra

ytterligare utökning av materielanskaffningen. Utskottet finner en sådan utökning angelägen.

Motionerna I: 256 och II: 291 tillstyrkes sålunda såvitt nu är i fråga.

Kungl. Maj:t har begärt bemyndigande att medge beställningar inom en kostnadsram av 355 milj. kr. För de anskaffningar utskottet föreslagit torde ytterligare beställningsbemyndigande bli erforderliga. Kungl. Maj:t bör därför föranstalta om framräkning av totala behovet av bemyndiganden och senare till årets riksdag göra framställning om de bemyndiganden som kan vara erforderliga.

Utskottet hemställer

att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionerna I: 256 och II: 291, nämnda motioner såvitt nu är i fråga,

1. hos Kungl. Maj:t hemställer att sedan bemyndigandebehovet framräknats förslag förelägges 1969 års riksdag om erforderligt bemyndigande för utläggande av beställningar av fartygsmateriel m. m.,

2. till *Anskaffning av fartygsmateriel m. m.* för budgetåret 1969/70 anvisar ett reservationsanslag av 247 300 000 kr.»

8. vid *punkten 35* (Frivilliga befälsutbildningsrörelsen m. m.) beträffande *medelsanvisningen* av herrar Virgin (m), Strandberg (m), Bohman (m) och Petersson i Gäddvik (m) som — vid bifall till reservationen 3 — anser att

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 23 som börjar med »I vad avser» och slutar med »är i fråga» bort ha följande lydelse:

»Utskottet har under punkten 2 föreslagit en uppräkningsram av försvarets anslagsram med 150 milj. kr. och ett ökat ianspråktagande av reservationsmedel. Medlen har främst avsetts för materielanskaffning, forskning och projektering. Ökningen av anslagsramen bör även möjliggöra höjning av bidragen till vissa frivilligorganisationer. Dessa medel bör i första hand avses för ökad utbildning och för en fortsatt utbyggnad av ungdomsverksamheten. Härigenom underlättas övergången till det nya system för frivilligorganisationernas arbete varom utskottet förutsätter att förslag kommer att föreläggas 1970 års riksdag.

Motionerna I: 432 och II: 505 tillstyrkes sålunda såvitt nu är i fråga.»

dels utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

»2. att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionerna I: 432 och II: 505, nämnda motioner såvitt nu är i fråga, till *Frivilliga befälsutbildningsrörelsen m. m.* för budgetåret 1969/70 anvisar ett reservationsanslag av 5 900 000 kr.»

9. vid *punkten 36* (Lottaorganisationen) av herrar Virgin (m), Strandberg (m), Bohman (m) och Petersson i Gäddvik (m) som — vid bifall till reservationen 3 — anser att utskottets yttrande och hemställan bort ha följande lydelse:

»Utskottet har under punkten 2 föreslagit en uppräknig av försvarets anslagsram med 150 milj. kr. och ett ökat ianspråktagande av reservationsmedel. Medlen har främst avsetts för materielanskaffning, forskning och projektering. Ökningen av anslagsramen bör även möjliggöra en höjning av bidragen till vissa frivilligorganisationer. Dessa medel bör i första hand avses för en ökad utbildning och för en fortsatt utbyggnad av ungdomsverksamheten. Härigenom underlättas övergången till det nya system för frivilligorganisationernas arbete varom utskottet förutsätter att förslag kommer att föreläggas 1970 års riksdag.

Motionerna I: 432 och II: 505 tillstyrkes sålunda såvitt nu är i fråga.

Utskottet hemställer

att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionerna I: 432 och II: 505, nämnda motioner såvitt nu är i fråga, till *Lottaorganisationen* för budgetåret 1969/70 anvisar ett reservationsanslag av 2 572 000 kr.»

10. vid *punkten 37* (Frivilliga sjukvårdsväsendet i krig) av herrar Virgin (m), Strandberg (m), Bohman (m) och Petersson i Gäddvik (m) som — vid bifall till reservationen 3 — anser att utskottets yttrande och hemställan bort ha följande lydelse:

»Utskottet har under punkten 2 föreslagit en uppräknig av försvarets anslagsram med 150 milj. kr. och ett ökat ianspråktagande av reservationsmedel. Medlen har avsetts för materielanskaffning, forskning och projektering. Ökningen av anslagsramen bör även möjliggöra en höjning av bidragen till vissa frivilligorganisationer. Dessa medel bör i första hand avses för en ökad utbildning och för en fortsatt utbyggnad av ungdomsverksamheten. Härigenom underlättas övergången till det nya system för frivilligorganisationernas arbete varom utskottet förutsätter att förslag kommer att föreläggas 1970 års riksdag.

Motionerna I: 432 och II: 505 tillstyrkes sålunda såvitt nu är i fråga.

Utskottet hemställer

att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionerna I: 432 och II: 505, nämnda motioner såvitt nu är i fråga, till *Frivilliga sjukvårdsväsendet i krig* för budgetåret 1969/70 anvisar ett reservationsanslag av 416 000 kr.»

11. vid *punkten 38* (Frivilliga djursjukvården i krig) av herrar Virgin (m), Strandberg (m), Bohman (m) och Petersson i Gäddvik (m) som — vid bifall till reservationen 3 — anser att utskottets yttrande och hemställan bort ha följande lydelse:

»Utskottet har under *punkten 2* föreslagit en uppräknig av försvarets anslagsram med 150 milj. kr. och ett ökat ianspråktagande av reservationsmedel. Medlen har främst avsetts för materielanskaffning, forskning och projektering. Ökningen av anslagsramen bör även möjliggöra en höjning av bidragen till vissa frivilligorganisationer. Dessa medel bör i första hand avses för en ökad utbildning och för en fortsatt utbyggnad av ungdomsverksamheten. Härigenom underlättas övergången till det nya system för frivilligorganisationernas arbete varom utskottet förutsätter att förslag kommer att föreläggas 1970 års riksdag.

Motionerna I: 432 och II: 505 tillstyrkes sålunda såvitt nu är i fråga.

Utskottet hemställer

att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionerna I: 432 och II: 505, nämnda motioner såvitt nu är i fråga, till *Frivilliga djursjukvården i krig* för budgetåret 1969/70 anvisar ett reservationsanslag av 70 000 kr.»

Särskilt yttrande

av herrar Ivar Johansson (cp), Bengtson (cp), Eric Peterson (fp), Dahmén (fp), Lindblad (fp), Gustafson i Göteborg (fp), Mattsson (cp), Enskog (fp), Antonsson (cp) och Dahlgren (cp) som anfört:

Då regeringen till 1968 års riksdag lade fram ett förslag om en flerårsplan för det svenska försvaret uttalade centerpartiet och folkpartiet att den var otillfredsställande. Framför allt var det beklagligt, att planeringsnivån efter budgetåret 1971/72 inte gav tillräckliga resurser för att upprätthålla ett starkt försvar.

Den utveckling, som skett sedan dess, har lett till en viss försämring i det europeiska säkerhetsläget. Även om någon påtaglig förskjutning av maktbalansen i Europa inte förefaller ha ägt rum, synes dock en ändring till det sämre ha inträffat under år 1968. Denna utveckling stärker vår uppfattning, att det beslut, som i fjol fattades av riksdagsmajoriteten, var mindre väl grundat.

I enlighet med vad som från vårt håll i annat sammanhang framförts har vi beslutat att som huvudprincip ha att inte framlägga förslag om nya utgifter för nästa budgetår. Vi har därför heller inte föreslagit anslagshöjningar för försvaret. Detta ändrar inte den inställning till utformningen

av försvaret, som rekommenderades i de likalydande motionerna I: 518 och II: 664 samt I: 857 och II: 1111 till 1968 års riksdag. Förutsättningar att få fjolårets försvarsbeslut omprövat har inte förelegat.

Det har för att underlätta utskottsbehandlingen visat sig lämpligt att i de flesta fall, där delade meningar rått, låta den socialdemokratiska majoriteten ensam formulera motiveringen till de förslag till beslut utskottet inbjuder riksdagen att fatta.

